

nt

naš tednik

LETO XXXI. — Številka 28 12. julija 1979 Cena 4.— šil. (5 din)
Poština plačana v gotovini Celovec P. b. b.
Erscheinungsort Klagenfurt Verlagspostamt 9020 Klagenfurt



Pred kratkim sta predvajali skupina „lutke mladje“ KDZ svojo 200. predstavo in skupina „oder mladje“ KDZ svojo 50. predstavo. Lutkarji so nastopili v dvorani gospodinjske šole v Sentpetru pri Šentjakobu, igralci „odra mladje“

pa so igrali v župnijskem skednju (!) v Ziljski Bistrici. O obeh jubilejnih poročamo v tej številki NT na 6. in 8. strani. — Na sliki: gledalci na skednju v Ziljski Bistrici pri jubilejni predstavi „odra mladje“. V ozadju leži kup sena.

200. PREDSTAVA
„LUTK MLADJE“ KDZ
50. PREDSTAVA
„ODRA MLADJE“ KDZ

KDZ: jubilejna predstava - na skednju

Koroški Slovenci kljub vabam in grožnjam ne bodo šli v sosvete

● V sredo so bili na Dunaju tri-strankarski pogovori glede slovenske manjšine na Koroškem. Zastopani so bili predstavniki treh strank — tako na koroški kakor tudi na zvezni ravni — ter predstavniki urada zveznega kanclerja, ki je pristojen za manjšinska vprašanja. Saj je bila že večkrat preložena — nezadnje zaradi obolenja zveznega kanclerja Kreiskega. Na sporedu pogovorov je tudi zadnje pismo obeh osrednjih organizacij NSKS in ZSO kanc-

● lerja Kreiskemu ob obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe. — Deželni glavar Wagner se trenutno nahaja na dopustu v inozemstvu, vendar je prekinil dopust ter z letalom došel na Dunaj. Menda bo sedaj dokončno prišla „bela knjiga“. V četrtek pa se na Dunaju sestane prvi manjšinski sosvet — madžarski. Večinske stranke so imele nekaj časa precej težav, da bi našle primerne zastopnike za sosvet, razen tega so dolgo ugibali, odkod vse sme-

● jo priti zastopniki madžarske manjšine. Potem so se zedinili na vso pordočje Gradišanske. Obe osrednji organizaciji kot zastopnici koroških Slovencev sodelovanje v sosvetih odklanjata, ker bi s tem priznali zakon o narodnih skupinah. Deželni glavar Wagner se je sicer že večkrat bahal, da ima poln trezor imen koroških Slovencev, kateri bi bili pripravljeni iti v sosvete. Natančnejšega pa še ni bilo slišati.

Slej ko prej politični procesi

V sredo sta bila na sporedu deželnega sodišča v Salzburgu politična procesa proti dvema koroškima Slovencema: dr. Mirko Messner in Janko Malle sta 8. avgusta 1976 postala v Škocijanu kakor mnogi drugi rojaki žrtvi žandarmerijskega terorja in nasilja. Janka Malleja na primer je pol ducat žandarjev zgrabilo ter za lase (!) vleklo ter suvalo v zapor. To je spoznalo celo ustavno sodišče in ugotovilo, da je žandarmerija rav-

nala protizakonito, poniževalno ter proti človekovim pravicam prizade-tih.

Toda akoravno so žandarji ravnali protizakonito, niso bili oni postavljeni na zagovor pred sodišče, temveč njihove žrtve, koroški Slovenci. Nekaj postopkov je sicer medtem bilo ukinitih, ker so bile obtožbe le presmešne in neutemeljene, nekatere obdolžence je pomilostil zvezni prezident dr. Rudolf Kirchschläger (nazadnje črkostavca Milana Blažaja), na nekatere pa še vedno čaka državni tožilec in sodišče.

Način, kako ravna avstrijsko pravosodje v teh primerih, razodeva tudi, da je državnemu tožilcu celo rabsodba avstrijskega vrhovnega sodišča deveta briga in da državno tožilstvo ukrepa proti duhu in sklepom iz te rabsodbe. Ustavno sodišče je po zakonu neodvisna ustanova, državno tožilstvo pa je navezano na direktive pravosodnega ministrstva in ministra. Ker bi posamezni državni tožilci, posebno še v Salzburgu, sami od sebe le težko imeli povod ravnati se proti rabsodbi ustavnega sodišča — to bi bila vsekakor dalekosežna odločitev — je treba sklepati iz tega, da so imeli zato direktivo in ukaz pravosodnega ministrstva. Pravosodni minister pa je zopet politična funkcija, njegova toleranca oziroma hotenje do takih procesov pa je zopet političen akt. Tako je sklenjen krog in je že zgloj formalno možen edino-le zaključek, da gre za politične procese.

Da pa so ti procesi — ki jih v primeru tafelstürmerjev ni bilo, akoravno so imeli le-ti agresivne namene, Slovenci pa obrambne — tudi sredstvo za izsiljevanje oziroma poskus vsiljevanja resignacije slovenski narodni skupnosti, leži prav tako na dlani. Kajti isti dan, v sredo, so na Dunaju bili tudi tri-

strankarski pogovori, dan navrh pa se je sestel tudi prvi manjšinski sosvet.

Proces v Salzburgu je po nekaj minutah bil pri kraju: odvetnik dr. Matevž Grilc je stavil predlog, naj bi se proces preložil v Celovec. Oba obtoženca, ki sta možnost pomilostitve po zveznem prezidentu odklonila, želita objektivni proces na koroških tleh pred deželnim sodiščem v Celovcu, kjer se hočeta poslužiti tudi materinega jezika. Tudi zakon o narodnih skupinah jima te pravice ne more odrekati, potem ko je sodišče pravomočno onemogočilo uporabo materinščine pred drugimi sodišči — tudi ne v primeru, če je kdo obtožen kaznjivega dejanja, (menda) storjenega na dvojezičnem ozemlju ter na področju, kjer velja zakon o narodnih skupinah. Grilc je dejal, da je uporaba materinščine pred sodiščem ena od temeljnih pravic; položaj na Koroškem pa da je medtem tako uravnovešen, da ni pričakovati motenj obravnave na celovških tleh.



Aretacija Malleja: žandarjev ni na zatožni klopi...

ÖVP - reforma ali docela na tleh?

Bo Alois Mock, deveti predsednik ÖVP v drugi republiki, tudi deveti kegelj, ki ga bodo črni kegljači podrli kakor njegove prednike po prvem neuspehu? — Odgovora na to vprašanje vsekakor ne bo treba dolgo iskati. Na izrednem občnem zboru zadnji konec tedna vsekakor je Taus dokončno rekel „aus“, potem ko s svojimi željami po reformi ni prodr. Mock je dosegel 97,5 procentov oddanih veljavnih glasov, vendar šestina delegatov sploh ni prišla na občni zbor, večina pa je takoj po volitvah zapustila zborovanje in se sploh ni zmenila za diskusijske prispevke k reformi stranke. Če je tako dokumentirano nezainteresiranost možno gledati za indikatorja uspeha in dalekosežnosti reforme, potem bo Alois Mock kaj kmalu pridružen svojim prednikom.

Kritika gre na vse strani, predvsem pa se osredotoči na strankino strukturo: predsedniki delnih organizacij so avtomatično tudi člani predstojništva ÖVP, ne da bi bili izvoljeni in ne da bi se morali zagovarjati za neuspešnost stranke pred občnim zborom le-te. Na se-

paratnih občnih zborih delnih organizacij pa velja bilanca prav tako le za del organizacije. Tukaj je Mock že napravil prvi in veliki kompromis: šefi delnih organizacij ostanejo, prav tako kot šefi deželnih strank, člani strankinega predstojništva. Predvsem šefa Bauernbunda in Wirtschaftsbanda, Minnowitsch in Sallinger, sta bila na občnem zboru deležna hujše kritike, a sta v glavnem molčala. Kot fundiran kritik se je enkrat več profiliral le štajerski deželnozbornski poslanec prof. Bernd Schilcher. V ostalem pa je komisija 17-ih za reformo stranke medtem izdala papir, ki bo, ako ga bodo sploh hoteli vzeti resno, pomenil na mnogih področjih popoln preokret politične prakse ÖVP. Med drugim tudi v manjšinskem vprašanju.

Koroška ÖVP pa je medtem objavila tudi svojo kandidatno listo za deželnozbornske volitve letos 7. oktobra. Vsekakor izbor kandidatov ni ravno atraktiven in je pričakovati, da se bo po volitvah ime Knafel prav tako rimalo kot ime Taus. Bacher pa že zadnjič ni bil Macher. Sistem razdelitve na več volilnih okrožij ima namreč poleg svoje izrazite sovražnosti do manjšinskih skupin še eno veliko hibo: iz vsake četrte dežele pride določeno število osnovnih mandatov, vseeno, ali imajo vsi politiki, ki bodo zagotovo izvoljeni, tudi potrebni osnovni politični format. Na drugi strani pa se utegne zgoditi, da ima eno volilno okrožje več zelo sposobnih kandidatov, ki pa zaradi manjšega števila poslancev, ki bodo izvoljeni v tem okrožju, ne bodo prišli v deželni zbor. Ravno iz dvojezičnega ozemlja kandidira na listah večinskih strank na voljivih mestih precej oseb, ki že v malem, v občinski politiki torej, dokazujejo, kako omejen horicont imajo, da ne obvladajo osnov državljanskega pouka in da jim veliko manjka, da bi zares bile osebnosti.

GLOSA

NA DUNAJU NIČ NOVEGA...

Najbolj »brihtna« izpoved koroškega deželnega glavarja Wagnerja po razgovoru treh strank o manjšinskem problemu na Koroškem je očitno bila, da niso le Korošci »trmasti«, marveč tudi Dunajčani. In česar so se veljaki treh strank še spomnili?

1. Pisali bodo slovenskim organizacijam na Koroškem ponovno pismo s prizivom, naj končno gredo v sosvet in
2. izdali bodo le »belo knjigo« za slovensko manjšino, ki da ji mi prikrivamo vse »dobrote« iz sedmojuljske zakonodaje...

To je vse. To je torej tista »nova linija« avstrijske manjšinske politike, ki jo nekateri opažajo za vsakim vogalom in se nad njo že prej veselijo, preden je tudi najmanjši korak storjen. In sosveti? Mar so bile s tem srečanjem treh strank na Dunaju o manjšini (ne z manjšinami!) odpravljene tiste ovire za sodelovanje v sosvetih? Nič takega! Kdor tega še ne ve, naj mu bo rečeno: ovira smo mi vsi — manjšina. Dokler namreč smo in se borimo, bodo morali uprizarjati vsaj sestanke o nas. Le mi smo kovači lastne usode!

TRG KITAJSKA

PEKING. — V LR Kitajski so uveljavili zakon o skupnih investicijah kitajskih in inozemskih podjetij. Zakon predvideva, da imajo inozemski investitorji pravico investirati na Kitajskem, če sodelujejo z kitajskimi podjetji. Inozemski partnerji morajo investirati najmanj 25% celotne investicije; zgornje meje ni. Po kitajskem zakonu o plačevanju davkov in dajatev lahko tuje firme dobijo svoj neto-zasluzek v devizah ali pa ta kapital reinvestirajo v Kitajski pod boljimi pogoji. ZDA so LR Kitajski ugodili klavzulo, po kateri dajo kitajskim izvozom v ZDA vselej najugodnejše veljavne carinske tarife. Ljudska republika Kitajska vsekakor pomeni atraktiven trg za produkte, s katerimi je Zahod že prenasičen.

KREISKY, BRANDT, ARAFAT

DUNAJ. — Predsednik SPÖ dr. Bruno Kreisky je skupno s predsednikom Socialistične internacionale Willyjem Brandtom sprejel šefa PLO Jassira Arafata. Zunanji okvir sprejema in pogovorov je bil dokaj podoben državnemu sprejemu. Na skupni tiskovni konferenci sta Kreisky in Brandt dejala, da Arafat noče več potisniti Izraela v morje in da so mnoga danes pomembna gibanja začela s terorističnimi akcijami. Arafat sam je molčal, kako očitavajo kritiki. Reakcije: Izrael je poklical nazaj svojega dunajskega diplomatskega zastopnika, Menahem Begin je imenoval Kreiskega „židovskega izdajalca“, avstrijska opozicija je proti pomešanju Kreiskijevih funkcij v stranki in vladi.

STRAUSS KANDIDAT CDU

BONN. — Franz Josef Strauß bo pri prihodnjih volitvah v ZR Nemčiji kandidat CSU in CDU za mesto kanclerja, potem ko se Kohl ni mogel uveljaviti niti s kompromisnim kandidatom. Reakcije so različne: na eni strani bojazen, da se bosta opozicijski stranki in morda vlada močno pomaknili na levo, na drugi strani lapidarna ugotovitev, naj sedaj Strauß pokaže, kaj zna. Tretjič: tudi v CDU predvsem mladina ni zadovoljna s Straußom in grozi, da mu bo odpovedala pomoč v volilnem boju. Kakorkoli že: skrajni desni Strauß ima dobre stike tako z Moskvo kakor s Pekingom. Münchner Merkur piše: „Nad Straußom besnijo — z Arafatom govorijo. To je SPD danes. Snela je masko.“

VOJNA ZA OLJE?

ZDA. — Kakor je izjavil ameriški obrambni minister Brown, so ZDA formirale posebno elitno četo 110.000 mož, ki naj bi delovala brez oskrbovanja tudi dalj časa. Precej direktno so bila kot možni cilj imenovana arabska naftna polja. Brown: „Če bodo ogroženi življenjski interesi ameriškega gospodarstva“, razen tega je tako akcijo imenoval „pomoč prijateljem“. Amerika vsekakor še ničesar ni storila, da bi omejila potrošnjo nafte in s tem povečala neodvisnost od uvoza, Carter sam je preložil napovedani televizijski govor o tem vprašanju. Arabske države pa so na ameriško vojaško grošnjo že reagirale. Dogovorile so se o boljši zaščiti naftnih polj ter o večjem vojaškem sodelovanju.

JUGOSLAVIJA:
PRIMANJKLJAJ

LJUBLJANA. — V letošnjih prvih petih mesecih znaša jugoslovanski zunanjetrgovinski pomanjkljaj dobrih 49 milijard dinarjev, kar je skoraj za polovico več, kot v lanskih petih mesecih. Po podatkih slovenske gospodarske zbornice je jugoslovansko gospodarstvo v teh mesecih pokrilo z izvozom v razvite zahodne države nekaj manj kot 35% vrednosti nakupov v teh državah. Še manj ugodna pa je bilanca z državami EGS, kjer so pokrili z izvozom le eno tretjino uvoza. Jugoslovanski izvoz v EGS se je povečal za ca. 20%, uvoz pa za ca. 37%. V letošnjih prvih petih mesecih je odpadlo na menjavo z EGS 60% celotne jugoslovanske zunanjetrgovinske menjave.

Volitve zveznega predsednika '80: Dr. Kirchschräger edini kandidat?

DUNAJ. — SPÖ je ponovno nominirala sedanjega državnega predsednika dr. Rudolfa Kirchschrägerja za svojega kandidata pri volitvah zveznega prezidenta, ki bodo v prihodnjem letu. To je sklenilo predstojništvo SPÖ 5. junija 1979. Zvezni predsednik dr. Kirchschräger je pripravljen prevzeti ponovno kandidaturo. Centralni tajnik SPÖ Fritz Marsch je utemeljil sklep predstojništva SPÖ s tem, da je prezident Kirchschräger dosedaj izvrstno in objektivno izvršil svojo službo.

Nadalje je dejal, da je pravica ljudstva, da si izvoli svojega predsednika. Zato je SPÖ sklenila, da naj bo prezident zopet izvoljen od ljudstva.

Kar prvi dan po svoji izvolitvi za novega — devetega — predsednika ÖVP je dr. Alois Mock dejal, da se tokrat velika opozicijska stranka odpove lastnemu kandidatu, ker da se je Kirchschräger v svoji mandatni dobi trudil, da bi svojo nalogo izvrševal korektno in objektivno. Ali bo ÖVP tudi formalno priporočala volitev Kirchschrägerja, še ni odločeno.

Precejšnji tokovi v ÖVP so sicer bili mnenja, da se velika in „državotvorna“ stranka kakor je ÖVP, kratkoma ne more privoščiti nastopiti brez lastnega kandidata.

Vendar prav tako nihče ne podvoimi, da bi bil črni kandidat od vsega začetka obsojen na poraz — tokrat verjetno v še hujši meri. Kajti ne le, da še nikoli ni uspel nastopiti proti uradujočemu zveznemu prezidentu, je dr. Kirchschräger tudi aktiven katoličan — kar o njegovih prednikih ni bilo mogoče povedati — in bi s tem avtomatično pridobil tudi v jedru ÖVP. Na drugi strani pa nekateri krogi v ÖVP želijo, da bi zveznega predsednika izvolila zvezna skupščina (parlament in zvezni svet) kakor se to prakticira tudi v Zvezni republiki Nemčiji. SPÖ pa pravi, da je direktna izvolitev zveznega prezidenta dragocena demokratična pridobitev, glede katere ne kaže, da bi napravili enkratne izjeme ali jo odpravili iz ustave 2. republike.

Dr. Rudolf Kirchschräger, 64, je bil za zveznega predsednika izvoljen 23. junija 1974, potem ko je zaradi bolezni umrl Franz Jonas. Zvezni predsedniki druge republike so bili: Karl Renner, Theodor Körner, Adolf Schärf, Franz Jonas, Rudolf Kerchschräger.

FPÖ se še ni odločila, prav tako ne KPÖ. Verjetnost, da bo Kirchschräger edini kandidat, postaja vedno večja; zgoditi se kvečjemu še more, da bo kaka separatistična skupina, npr. ustanovitelj nove

konservativne strankice Pretterebner. Za kandidaturo je potrebno privoljenje treh parlamentarcev ali 2000 volilnih upravičencev ter depeniranje 50.000. — šilingov.

V primeru, da bo Kirchschräger edini kandidat in bodo kljub temu splošne volitve, se je treba bati, da volilna udeležba ne bo največja. Vsekakor pa ugotavljajo politiki vseh strank, da so milijoni, izdani za volilni boj za le enega kandidata, dobra investicija v demokracijo.

Glede možnosti volitve zveznega prezidenta po zveznem svetu se pojavlja vedno več protiarargumentov: v prvi republiki predsednik Miklas — izvoljen od skupščine

Koroška stvarnost — V NAŠEM TEDNIKU

ne — ničesar ni napravil, ko je bil razpuščen parlament in je nastopila avtoritarna vlada. — V ZR Nemčiji pa letos zvezni predsednik Walter Scheel ni več hotel kandidirati, akoravno je bil priljubljen pri več kot dve tretjini Nemcev. Kajti v obeh zbornicah je imela večino CDU/CSU.

Po zaključku SALT 2

Diplomatski živžav na Dunaju je mimo. Svetovno javnost so vleklj za nos. Zlata krava neomadeževane resnice je sredi med nami. Takole se resnica glasi: Sovjetska zveza reče, da je SALT-2-pogodba napredek, da brez nje ni mogoče miru — in res je.

Združene države rečejo, da je SALT-2-pogodba napredek, sicer z nekolikim neugodjem v trebuhu (kdo pa bi verjel lisicjemu „medvedu“?), da brez nje ni mogoče trajnega miru — in glejte, ponovno je res.

Če se pa še KPA povrh zdrami in avstrijskemu prebivalstvu v propagandističnem (za koga le?) slogu zagotavlja, da smo vsi za SALT 2, z nepreslišnim DA, je usoda kajpak zapečaten.

SALT 2 je resnično človeška, pristrana, predvsem pa potrebna in spoštljiva pogodba.

Vsaj KPA je tista, ki verjame. Ne slepo, a vendar.

Na lepkih, ki jih je pustila razobesiti po nekaj avstrijskih krajih in mestih, neznanja upravičenosti SALT 2, skratka, strinja se, da v tem vprašanju ni le poprečna, temveč fundamentalna važnost za poslednjega zemljana. Da, razorožitev je resnično potrebna, ker gre za varstvo človeštva, ker gre za civilizacijo nasploh. Toda, kolikor hitro se spomnimo določil SALT 2, kolikor hitro kdo trdi, da nam SALT 2 takšno varstvo, če že ne omogoča, tako vsaj zagotavlja, smo tik pred koncem razpravlja-

nja. Od samega peska v očeh ne utegnemo več spregovoriti.

Špionaža, verifikacija, določljivost nahajališč sovražnih jedrskih orožij — vsa ta dejanja od slej naprej ne bodo več tajna. Kam pa pridemo, če velesile ne bi smele vedeti, kje ima sovražnik svoja orožja. In predvsem: ravno sedaj, po sklenitvi pogodbe, je treba paziti, da drugi ne krši določil. To je pa le z meddržavno špionažo mogoče.

Prepovedana je produkcija interkontinentalnih raket, ki bi se dale takoj premestiti od enega oporišča na drugo. Kam pa pridemo, če bi bil sovražnik iznenaden, ker ni pričakoval, da so mu skrili tuje atomske igrače. Medsebojna ranljivost se je osredotočila.

SALT-2-pogodba izteče leta 1985. Število pri — recimo — interkontinentalnih raketah, podmorskih ladjah, vojnih letalih, natovorjenih z jedrskim orožjem, itd. (820; 1200; 1320) je povsod tako visoko (meja produkcije torej), da se bosta mogli obe državi potruditi, da do leta 1985 to število sploh dosežeta. Potrebna bo ogromna oborožitev, da bo prišlo do razorožitve. In orožja se bodo kakovostno znatno izboljšala. V vseh orožjih se bo število razstrelilnih konic dva do trikrat povečalo. Pri čemer v pogodbi ni govora o številu oklopnikov, o številu pehote, o številu raket „na kratko progo“. Govora tudi ni, kdo pravzaprav jamči, da ne pride do kršitve pogodbe. In, in, in... pm

tednikov komentar - tednikov komentar - tednikov komentar - tednikov kome

DR. ROBERT
SAXER:



*O deželi
eno-
jezičnih
otroških
orteev*

Informativni večer, ki ga je priredila „Akcija koroških kristjanov“ („Aktion Kärntner Christen“) meseca junija o že nekaj mesecev obstoječem dvojezičnem vrtcu v Celovcu,

je točno zrcalila situacijo na Koroškem: na eni strani privatna iniciativa, da bi odgovarjala javni, četudi sistematično zatirani potrebi v dvojezični deželi; na drugi strani število protivzrokov in kamnov spotike, ki jih je navedel javni funkcionar mesta Celovec proti možni eksistenci javnega dvojezičnega otroškega vrtca. V deželi, ki ne sme biti dvojezična, dvojezični otroški vrtci niso zaželeni. To občuti tudi privatni otroški vrtec: uradi so proti njemu korektni, Cerkev dobra; skratka: vsak se giba na svoj način na spodnji meji tega, kar je v družbi, ki se ima za človeško in krščansko, pred lastno vestjo, pred javnostjo, in morebiti tudi še pred Bogom da zagovarjati. Gotovo z dobrimi vzroki: neposredno pod to mejo se začne slaba volja Heimatdiensta.

Medtem raste tudi v ljudstvu vedno bolj zavest o pomenu zgodnjega otroškega razvoja, tistih prvih let v predšolski dobi, v kateri se razvija večji del inteligence — tudi jezikovne. Jezik kot čutni nosilec lastne identitete igra pri tem važno vlogo. Dvojezični otroški vrtci vršijo v tem sklopu — dolgoročno gledano — lahko dve važni nalogi: Na eni strani ustvarjajo predpogoje za nadaljnji razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem, na drugi strani

pa prispevajo, da se lahko premaga zastarelo nacionalno mišljenje, ki drži Koroško s trdo roko na lokalni zaostalosti in preprečuje, da bi bila sodeležna občega mednarodnega razvoja.

Zaradi tega je treba konsekvntno nadaljevati pot, ki se je začela z inštalacijo dvojezičnega otroškega vrtca v Celovcu. Pri tem je potreben koncept, kakor ga imajo druge države za vzgojo v dvojezičnih vrtcih v drugih dvojezičnih krajih evropskih držav. Stajališče otroškega vrtca v Celovcu ima svoj pomen, ki ga ne smemo podcenjevati; v mestnem področju se pustijo jezikovni razvoji bolj efektivno utemeljiti kot na podeželju. K temu pride še možnost sodelovanja med institucijami, ki je potrebna za razvoj takšnega koncepta, na primer z Zvezno izobraževalno šolo za vrtnarice ali pa z univerzo. Predpogoji, da se iz tega otroškega vrtca ustvari model, po katerem bi se lahko zgradili drugi, niso najslabši.

Modelni otroški vrtec ga imenujejo že sedaj, gotovo zaradi tega, ker sploh deluje. Ako bodo privatni iniciatorji naprej delali na takih modelih, se bodo javni funkcionarji kar hitro sami poveljevali, kako pospešujejo svojo manjšino.

Salzburški solidarnostni komite za pravice manjšin je vabil 9. junija 1979 na prireditev pod geslom „Zweitsprachiges Südkärnten“ z namenom kritično presoditi nekatere probleme, ki se pojavljajo na južnem Koroškem v okviru tako imenovane manjšinske problematike. Predavala sta dr. Hanns Haas, univerzitetni docent na zgodovinskem inštitutu v Salzburgu ter

cijo in manjšinskim konfliktom kot nacionalnim konfliktom: koroški nacionalni skupini sta neenaki kar se tiče njihovih dohodov k družbenim področjem njihovega ozemlja, neenaki, kar se tiče možnosti razpolaganja s temi področji, to se pravi, da sta nemškogovoreči in slovenskogovoreči Korošec neenaka, enostavno rečeno, glede razmerja lastnine in oblasti.

ekonomski ravni, temveč tudi na ravni oblasti in področju državne uprave, kjer je nemški višji sloj imel dominantno pozicijo. Državni aparat je bil in je ostal do danes prvi in največji instrument protislovenske politike in sicer tako, da je spravil Slovence v odvisnost.

Posebni ukrepi naj bi predvsem počasi odtujili slovenski narod od lastne narodnosti in

ga germanizacijski proces v najmanjši meri zaustavljen, pomeni to takoj proces slovenizacije. Nekateri lingvisti trdijo tudi, da je število izposojenk iz nemškega jezika v slovenščini dokaz za manjvrednost slovenskega jezika. Priljubljena metoda argumentiranja je, če gre za zatiranje nekega jezika, oziroma njenih govornikov in raznih institucij teh govornikov: kaj pa hočete, vaš jezik ni nič vreden; z vašim jezikom se ne da nič opraviti in podobno. Iste argumente uporabljajo tudi kolonialne države. To se pravi: v glavnem se omejuje lingvistična argumentacija na to, da obstajajo enostavne hierarhije jezikov: eni so več vredni kot drugi.

Če raziskujemo jezike manjšin, in ne samo te, potem so važne predvsem tri komponente, ki so v prvi vrsti odgovorne za uničenje jezika:

ekonomska komponenta — tukaj mislimo na ekonomske in socialne konflikte, kolonializem kot ekonomski in politični fenomen. Iz tega je razvidno, da boj proti uničenju jezika predpostavljajo pravo kolonizacijo in konec uničevanja jezika pravo dekolonizacijo. Iz tega vidika je treba gledati na uspešnost emancipatoričnega gibanja vseh manjšin (npr. bretoncev, katalancev itd.);

juridična komponenta — juridična mišljena v najširšem pomenu: pravosodje, vloga šole, uprave itd. Juridična komponenta je za kolonializem vsake vrste primarni instrumentarij za doseg nasilja. To pa vsebuje, da se odvijajo boji za lingvistično dekolonizacijo, za lingvistično emancipacijo preko boja proti kolonizaciji, namreč proti vsemu sistemu zatiranja. In iz tega raz-

loga se je iluzorično boriti za odpravo ali reformo enega samega zakona;

lingvistična komponenta je fenomen, ki kolonializem naknadno ali pa vnaprej skuša opravičiti.

Principialno velja, da, če diskutiramo o jezikovnih manjšinah, in ne samo o teh, moramo upoštevati družbene faktorje, ki sopogojujejo jezik. To pa pomeni za tak jezikovni problem kot ga imamo na Koroškem, da moramo upoštevati zgoraj omenjene komponente, na katerih v glavnem sloni struktura jezika. Pri tem pa se pojavi metodološki problem, kajti nejasno je, kateri aspekti so primarni in katerim se je treba posebej posvetiti. Za Koroško velja, da je treba predelati predvsem: vsezgodovinski razvoj, pa tudi detaljne probleme kot ljudska štetja, način ljudskih štetij, šolsko problematiko, kulturno artikulacijo manjšine, splošno stanje manjšinske zakonodaje, politično artikulacijo manjšine.

V slavistiki pa trenutno zgloda tako, da se večina študij, ki jih poznamo in se eksplicitno bavijo z jeziki manjšin v Avstriji, v glavnem omejujejo na problem raziskav dialektov in to na področjih gramatike, fonetike, fonologije, dvojezičnosti in podobno. Druga vprašanja pa se le zelo redko pojavljajo, so to zgodovinska, ekonomska, politična, družbena.

Zanimivi predavanja dr. Haasa in dr. Fischerja sta v prvi vrsti informirali študente v Salzburgu o posebnih problemih dvojezične Koroške in nudili mnogo gradiva za nadaljnjo raziskovanje in razgovore. Prireditev pa je podprl Slovenski znanstveni inštitut v Celovcu in tako omogočil primeren razvoj in potek prireditve.

france merkač

Salzburg: „Dvojezična Koroška“

dr. Gero Fischer, univerzitetni docent na slavističnem inštitutu na Dunaju. Dr. H. Haas, znan predvsem po knjigi „Österreich und seine Slowenen“, je eden najbolj informiranih avstrijskih zgodovinarjev o problemih koroških Slovencev. Dr. Gero Fischer pa bo jeseni izdal pri SIC (Slovenski informacijski center) knjigo pod naslovom „Das Slovenische in Südkärnten“.

Referat dr. H. Haasa „Germanisierung als strukturelle Gewalt“ je vzbudil precej pozornosti med poslušalci. Do sedaj se je znanost ukvarjala s koroškim manjšinskim problemom le malo in to skoraj izključno z izjavami iz političnega življenja, z aktualnimi konflikti in podobno. Torej je šlo le za nekako popisovanje aktualnega dogajanja na južnem Koroškem. Referent pa je skušal iz družbenozgodovinskega stališča analizirati stroj koroškega manjšinskega konflikta. Stavil si je vprašanje, ali se odražajo v tem konfliktu globlji družbeni konflikti ali pa so sploh družbeni konflikti podlaga manjšinskim konfliktom. Postavil je tezo, ki se bavi s povezavo med družbeno situa-

Do sedaj se je manjšinski konflikt na Koroškem gledal samo pod vidikom tako imenovane jezikovnega konflikta, to se pravi, da je šlo predvsem za uveljavljanje posebnih jezikovnih in kulturnih lastnosti in problemov. Temu jezikovnemu interpretacijskemu nastavku pa je skušal referent postaviti nasproti, da konflikt pravzaprav ni utemeljen v tem kulturnem in tudi ne v prvi vrsti političnem razpravljanju, temveč v družbenem konfliktu. V teku zgodovine si je nemškogovoreči višji sloj na Koroškem prilastil prav vse ključne gospodarske pozicije, tako da so Slovenci še danes odrezani od možnosti razpolaganja s sredstvi gospodarske oblasti. Posebno je važno dejstvo za razvoj v novejšem času, da je ob industrijskem razvoju profitiralo predvsem dominantno nemškogovoreče prebivalstvo. Toliko k ekonomski realiteti.

Nemškogovoreči višji sloj je imel od vsega začetka interes, da je hierarhična struktura med nemškogovorečim višjim slojem ter slovenskim narodom naprej obstajala in sicer ne samo na

jezika in ga germanizirali. Za referenta ima germanizacija instrumentalna značaj v zvezi z zavarovanjem oblasti, kajti le pod pogojem, da bodo koroški Slovenci v doglednem času germanizirani, bo uničena nevarnost, da bo postala pozicija oblastnikov nesigurna.

Koroški nemški nacionalisti so delili Slovence v narodnozavedne (nacionalne Slovence — Nationalslowenen) in take, ki so ostali v gospodarski in politični odvisnosti. Pozneje pa je nemškonacionalna ideologija šla še dalje in trdila, da tako imenovani Nemcem naklonjeni Slovenci sploh niso Slovenci, ampak samostojna skupina, tako imenovani vindišarji. K podlagi protislovenske politike pa se pridruži tudi tako imenovani Bekenntnisprinzip — princip priznanja, to se pravi, da je Slovenec bil primoran, da prizna ali pa zavrne nemško nadvlado.

Zavračanje slovenskega elementa na Koroškem razlagajo nekateri kot naravni razvoj, to se pravi — germanizacija kot naravni proces; medtem, če je

V zadnjem mesecu pred počitnicami je nastop slovenske filharmonije v okviru mednarodnega glasbenega festivala na Dunaju gotovo pomenil enega izmed kulturnih viškov v letošnji pestro razgibani sezoni in je pritegnil poleg dunajskih Slovencev tudi največje število avstrijskega občinstva. Skoraj čisto polna, velika koncertna dvorana, je ponovno dokazala, da je glasba tisti univerzalni umetniški jezik, ki ne pozna mej. Če vemo, da segajo začetki slovenske filharmonije prav do leta 1701, da je bil Beethoven eden izmed njenih častnih članov in da je slavni kompozitor in dirigent Gustav Mahler bil eden izmed povabljenih dirigentov te slovenske častivredne glasbene ustanove, potem se čudimo, da je bilo njeno gostovanje na Dunaju prvo v tej reprezentančni obliki.

Za zaključek svojega učinkovitega nastopa je slovenska filharmonija v polni zasedbi izvajala dokaj zahtevno, novatorsko kompozicijo Witolda Lutoslawskega, ki ga štejejo med vodilne sodobne poljske kompozite. Njegov „Koncert za orkester“ velja za težko izvedljivo delo, ki nadaljuje simfonično linijo, kot jo najdemo že pri Šostakoviču. Ljubljanskemu orkestru se je pod dinamičnim vodstvom dirigenta Antona Nanuta posrečilo podati zgoščeno izvedbo, ki je delovala napeto in primerno kompoziciji ter kontrastni sestavi izvajajočih instrumentov zdaj udarno zdaj prefinjeno. Dolgotrajno ploskanje je bilo nagrada za prepri-

MILENA MERLAK:

Junjsko kulturno pismo z Dunaja

ljivo kvaliteto izvajanja slovenskih filharmonikov. Tudi laskave kritične ocene v avstrijskem časopisu tokrat niso izostale, ki jih, žal, ob mnogih drugih slovenskih kulturnih gostovanjih zastoj iščemo. Tako na primer beremo na kulturni strani uradne „Wiener Zeitung“ izpod peresa H. G. Pribila navdušeno poročilo, ki ga je naslovil: „Najboljši vtis ob modernem“.

Že naslednji dan, t. j. v soboto, 9. junija, je odbor Slovenskega kulturnega društva „Ivan Cankar“ priredil spet enkrat pravo slovensko veselico v Grobenzersdorfu, prikupnem mestecu na vzhodni strani Dunaja, kjer je zaposlenih več slovenskih sezonskih delavcev. Veselica je bila kot vedno v najeti „Stadtsaal“ — Mestni dvorani na Glavnem trgu štev. 12. Za veselo razpoloženje je na veselici poskrbel ansambel „Oberkrainer“ pod vodstvom Vilija Razborška.

Med kulturno-literarne dogodke v mesecu juniju, ki se dotikajo tudi Slovencev in sicer ne samo tistih na Dunaju, ampak vseh, ki živijo na avstrijskih tleh, pa spada tudi kulturno-politični simpozij z naslovom „SEDEM LET PANONIJE“. V prostorih tiskovnega kluba „Concordia“ so se v torek, 19. junija, ob 17. uri na povabilo avstrijskega PENKLUB-a zbrali mnogi sodelavci znane avstrijske revije Pa-

nonije pa tudi več predstavnikov iz kulturno-političnega življenja ter Zveznega ministrstva za pouk in umetnost in ne nazadnje zastopnika avstrijskega zunanega ministrstva. O dosežanjih delu in bodočih načrtih „Panonije“ so govorili glavni urednik György Sebestyen in njegovi najožji sodelavci onkraj avstrijskih mej, kot glavni urednik madžarske revije „Budapester Rundschau“ v Budimpešti.

Več pesmi in proznih odlomkov iz revije „Panonije“ je prebrala dunajska igralka Elisabeth Orth. Med prebranimi pesmimi sta bili tudi dve izpod peresa koroškega slovenskega pesnika Valentina Polanška, ki se je s svojo soprogo jubilejnega simpozija na Dunaju osebno udeležil. Njegov prihod so organizatorji tega mednarodnega kulturnega srečanja toplo pozdravili. Kot vemo, so zlasti koroški Slovenci v tej ali oni obliki zastopani skoraj v vsaki številki „Panonije“. V zadnji številki 1/79 je na primer natisnjena ocena Detelove literarno-esejistične knjige „SLOVENSKI KOROŠKI PESNIKI IN PISATELJI PO DRUGI SVETOVNI VOJNI“ izpod peresa pisatelja in prevajalca Petra Kerscheja. Omembe vredno dejstvo je tudi zanimanje še novih revij za ožje sodelovanje z revijo „Panonija“, ki nosi samozavestni podnaslov:

Magazin für europäische Zusammenarbeit, t. j. časopis za evropsko sodelovanje.

Junjskega kulturnega pisma pa ne moremo zaključiti, ne da bi obiskali še eno omembe vredno slovensko prireditev na Dunaju. To predstavlja zanimiva šolska proslava, ki jo je pripravil slovenski učitelj Karel Koren skupaj z učenci slovenskega dopolnilnega pouka ob zaključku šolskega leta. Prireditev je bila v dvorani slovenskega študentskega doma „Korotana“ v soboto, 23. junija, ob petih popoldne. Za to svečano priložnost so učenci slovenske šole na Dunaju izdali tudi svoje lastno glasilo „Mladi Cankarjevci“, ki je izšlo letos že drugič in pravzaprav predstavlja prvi almanah slovenskih otrok naših zdomcev v Evropi. Zelo primeren osnutek za naslovno stran je napravila Karmen Venko, absolventka šole za umetno obrt, izdajo pa so finančno omogočila slovenska podjetja na Dunaju. Tako imamo pred seboj živo slovensko besedo, natisnjeno na dobrem papirju, primerno ilustrirano s pristno učinkujočimi otroškimi risarskimi poskusi.

Almanah je mišljen kot vzpodbuda k negi lepe slovenske besede, predstavlja pa tudi informativno dokumentacijo za vse tiste, ki specifične proble-

matike otrok naših zdomcev, izražene dostikrat na pretresljiv in prisrčen način, do sedaj še niso poznali. Slovenski učitelj Karel Koren je s svojim pedagoškim prijemom, ki ga odlikuje posluš za življenjsko situacijo zdomskih otrok, tudi pri sami že omenjeni šolski proslavi, omogočil prav vsakemu šolarju, da je nastopil s težjo ali lažjo deklamacijo otroške pesmi, v veselje navzočih staršev in ostalega občinstva. Po raznolikem programu je sledilo nagradno tekmovanje, pri katerem so sodelovali najboljši učenci različnih stopenj in odgovarjali na vprašanja iz šolskih predmetov, pri čemer se je pokazalo, da so se šolarji poleg slovenskega jezika še marsikaj drugega naučili, saj so dosegali visoko število točk, večkrat sta bila tudi po dva zmagovalca. Nagrada je bila lepa mladinska knjiga v materinskem jeziku. Tekmovanje je moderiral koroški Slovenec Feliks J. Bister, pri čemer so mu pomagali učitelj Karel Koren, socialna delavka Ema Murko in duhovnik Štefan Ferencak, vsi znani po svoji požrtvovalni soudeležbi pri slovenskih prireditvah na Dunaju. Omeniti pa ne smemo pozabiti tudi prizadevnosti sedanjega predsednika slovenskega kulturnega društva „Ivan Cankar“ na Dunaju inž. Marjana Pirca.

Zlata maša Antona Kuchlinga

Duhovni svétnik, župnik v pokolu, č. g. Anton Kuchling, je v soboto, 30. junija, daroval svojo zlato mašo. Bilo je povabljenih nekaj duhovnikov in sorodniki. Saj več bi jih v sestriški kapeli ne imelo prostora. Sestre in gojenke pa so mašo okrasile s svojimi svežimi glasovi.

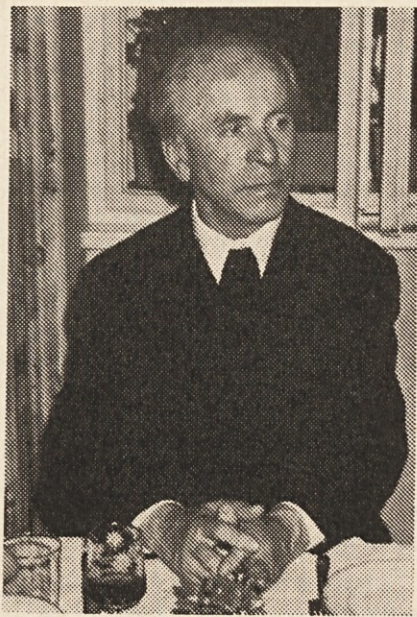
Zlatomašnik je v začetku podal sam svoj življenjepiš. Domnikova hiša v Dobrovaški fari mu je bila rojstna hiša — 11. 6. 1903. Zadnji se je sam sebi zazdel kot nepotreben, trinajsti otrok. Oče mu je prežgodaj umrl, zlata mati je vplivala nanj kot globokoverna krščanska mati, pozneje pa sta mu bili Franca v Dobrli vasi in Umevkinja v Kokju več kot sestra, prijateljica.

Kaplan Krašna mu je dal pobudo za študij, njegov brat Ivan je že študiral. Začel je gimnazijo v Celovcu. Leta 1919 pa je šlo okoli 30 dijakov v Kranj, kjer so stanovali v dekaniji pod vodstvom dobrega gospoda Doberniga. Med temi so bili prelat Zechner, dr. Mikula in že rajni gospodje dr. Tischler, dr. Vinko Zwitter in dr. Zdravko Zwitter. Vrnili so se leta 1921 spet nazaj na Koroško v celovško gimnazijo, kjer so se razmere zelo spremenile, kakor da bi morali znova začeti.

Dijaška leta so bila zelo razgibana, sestanki v počitnicah, poživljali so jih dunajski visokošolci in dr. Blüml.

30. junija 1929 pa je bil posvečen v celovški stolnici za duhovnika. Župnik Štefan Singer ga je sprejel kot kaplana in ga uvedel

v dušno pastirstvo. Rad je Anton Kuchling pripovedoval o tej kratki kaplanski službi. Sosedna majhna fara Šentjanž ga je sprejela tudi samo za kratek čas. Dom duhovnih



vaj in Šlemceva družina sta veseli spomin na Šentjanž. Kmalu se je preselil na Bistrico ob Zilji kot provizor in kmalu nato postal župnik. Prebil je tu celih 44 let.

Življenje na Bistrici je potekalo v začetku veselo, fara je nanovo zaživela, kajti gospod se je z vso ljubeznijo vrgel v liturgijo, znal je napraviti cerkvene praznike res za praznike. Ljudje so radi pomagali in sodelovali. Cerkev je popravil večkrat, 44 let, vsak gospodar ve, koliko je popravil pri hiši.

Leto 1941 — cvetna nedelja —

pa je naredilo konec temu lepemu življenju. Gestapo ga je na večer te nedelje aretirala in ga odpeljala v beljaški zapor in med potjo pobrala še župnika Avguščina Čebula v Šentlenartu. V ječi so se znašli še gospodje: Wornig iz Pečnice, dr. Ogris iz Loč, Dobernig iz Rožeka, dr. Hornböck iz Podgorij, Franc Mikula iz Melvič. In vse to čez veliko noč.

Jubilant Kuchling je bil prestavljen v St. Lorenz v Lesachtalu. Nemci so ga veseli sprejeli, radi so ga imeli, ker jim je bil dober duhovnik. In ljudje so gledali v slovenskem duhovniku ne nasprotnika, ampak duhovnika.

Po vojni se je vrnil na Bistrico, pa tudi tu so se razmere spremenile kakor povsod.

Rože na vrtu so mu bile v veselje. Njegove pesmi pa so mu bile v uteho, da je mogel vlti vanje vso bol koroškega Slovenca.

„Drava, povej, kje dom je moj“. V tej zbirki, ki jo je izdala Mohorjeva, sta dva križeva pota, eden za vse, drugi pa je križev pot koroških Slovencev. Sam jih je v velikem tednu molil vsem po radiu.

Marsikaj bi se še dalo povedati iz njegovega življenja. Slišal je božji klic in šel za njim, kakor je vedel povedati slavnostni pridigar Dušan Česen z Žihpolj.

Božji klic je postal poklic — do zlate maše.

Želimo mu povoljnega zdravja, da bi mogel svojo pokojnino uživati in moliti svoj in naš križev pot.

PRIREĐITVE

PEVSKI KONCERT

Prireditelj: SPD „Srce“ v Dobrli vasi
Kraj: kulturni dom v Dobrli vasi
Čas: nedelja, 22. 7. 1979, ob 20.00

Nastopajo:

Mešani pevski zbor SPD „Srce“ v Dobrli vasi
Folklorna skupina SPD „Srce“ v Dobrli vasi
Ansambel Hanzija Artača

KULTURNI VEČER

Prireditelj: SPD „Danica“ v Šentvidu v Podjuni
Čas: petek, 27. 7. 1979, ob 20.00
Kraj: Urank-Wutte Janez v Veselah
Spored bodo izvajali:

Folklorna skupina SPD „Zarja“ iz Železne Kaple
Mešani pevski zbor SPD „Danica“

Za ples bo igral ansambel „Obirkvintet“ iz Železne Kaple

PESTRI VEČER

Prireditelj: SPD „Vinko Poljanec“ v Škocijano
Čas: petek, 20. 7. 1979, ob 20.00
Kraj: pri Francu Piceju na Žamanjah

Spored oblikujejo:

Trio Korotan s pevci
Moški zbor SPD „Vinko Poljanec“

SPD „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku vabi na

KULTURNI VEČER

Prireditelj: SPD „Vrtača“ v Slovenjem Plajberku
Čas: sobota, 14. 7. 1979, ob 19.30
Kraj: pri Sereinigu v Podnu
Sodelujejo:

Tamburaši iz Hodiš
Domači kvartet ter sestra Čertov

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi na

IZLET NA SEDLO SKRIBINA V KOŠUTI

v nedeljo, 22. 7. 1979.
Zbirališče in odhod ob 8. uri izpred gostilne Skrbina, pd. Malej v Selah-Srednjem Kotu. Vodil bo Franci Kropivnik, pd. Gašper iz Zgor-njega Kota.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA OBVEŠČA

Likovna kolonija „Vuzenica 79“ bo letos med 11. in 25. avgustom. Mladi likovniki se bodo letos urili večin grafike, seveda pa bo med bivanjem v Vuzenici ob Dravi tudi dovolj časa za izlete in kopanje. Tako bodo imeli priložnost nekaj lepega ustvariti in kot spomin prinesiti s seboj domov. Udeleženci kolonije naj bi bili stari vsaj 10 let. Navzgor ni omejitve, vendar običajno sprejemamo udeležence do 20. leta starosti. Zadnji rok prijave 25. julij 1979. Prijave pošljite na naslov: Slovenska prosvetna zveza, 9020 Celovec, Gasometergasse 10/1, (tel.: 0 42 22 - 32 5 50).

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA vabi na uprizoritev

Mikelnove dramatizacije
novele koroškega pisatelja
Prežihovega Varanja

SAMORASTNIKI

v soboto, 4. 8. 1979, ob 19.30 in v soboto, 11. 8. 1979, ob 19.30 na prostem (v bližini Vazarja) v Spodnjih Vinarah pri Šentprimožu v Podjuni
V primeru slabega vremena bosta predstavi v nedeljo, 5. 8. 1979, in nedeljo, 12. 8. 1979, ob istem času in na istem prostoru.

DOM V TINJAH

PASIJONSKE IGRE V ERLU NA TIROLSKEM

11. avgusta 1979: Pasijonsko potovanje v Erl za župnije: Suha, Žvabek, Globasnica, Nonča vas, Pliberk, Šmihel, Kazaze.

18. avgusta 1979: Pasijonsko potovanje v Erl za župnije: Železna Kapla, Rebrca, Žitara vas, Galicija, Mohliče, Kamen, Tinje.

Od ponedeljka, 16. 7. 1979, ob 9. uri, do toka, 17. 7. 1979, ob 18. uri

TEOLOŠKI SEMINAR

„Jesusove prisposobe v označevanju“

Voditelj: škof dr. A. Ambrožič

Od srede, 18. 7. 1979, ob 18. uri, do sobote, 21. 7. 1979, ob 13. uri

DUHOVNE VAJE ZA DUHOVNIKE

„Moji prijatelji ste“

Voditelj: škof dr. A. Ambrožič

MOLITVENI SHOD

za duhovniške, redovniške in misijonske poklice bo v petek, 13. 7. 1979, v Šmarjeti v Rožu.

Ob 19. uri:

- Rožni venec in spovedna priložnost.
- Somaševanje z novomašnikom Marijanom Schusterjem.
- Pridiguje: kaplan Jože Valeško.
- Po sveti maši pete litanije in podelitev novomašnega blagoslova.

JESENSKO ROMARSKO POTOVANJE V NEVERS IN LURD — septembra — vodi Pater Jakob, vozi Sienčnik.

„Nedelji“ smo objavili to potovanje. Nastala je sprememba z ozirom na čas. Šli bomo teden dni pozneje. Zato so možne tudi še prijave, toda najzadnje do prvega avgusta. Prijav je že toliko, da bomo morali vzeti večji avtobus. Stane 5000.— šilingov. Pišite na naslov: P. Jakob, Pfarrhaus Lind ob Velden, 9220 Velden.

Sporočamo, da je v nedeljo, 15. 7. 1979, ob 11. uri v Šentlenartu pri Železni Kapli

BLAGOSLOVITEV NOVEGA ZVONA

Blagoslovil bo stolni dekan prelat Aleš Zechner.

Finančna direkcija za Koroško nam javi, da se je preselil urad za carinske zadeve Beljak (vključno HB-odpravišče) v novo uradno poslopje v Beljaku, Ackerweg 2, (tel. 25 888).

BILANCA

„GRAZER WECHSELSEITIGE“

Na tiskovni konferenci so poročali, da se je vsota povišala pri zavarovanju proti škodi in pri zavarovanju. Narastek premij leži s 15,8% nad avstrijskim poprečjem v tej stroki. Letos so tudi prvič presegle milijardno mejo.

„Grazer Wechselseitige“ praznuje v letu 1979 svoj 150-letni obsto.

KASETE MOŠKEGA ZBORA SPD

„KOČNA“ dobite pri odbornikih SPD v Svečah, na tajništvo KKZ in v obeh slovenskih knjigarnah v Celovcu. Cena 100.— šilingov.

ČESTITAMO!

- V petek, 6. julija 1979, je na graški univerzi promoviral za doktorja medicine Wutti Franc,
- maturant Slovenske gimnazije,
- sin Franca in Ljudmile Wutti iz Ločila. NT čestita!

Pod gelsom „Dvojezičnost je boljše“ poje v nedeljo, 16. 7. 1979, ob 19.30 Danica Čertov v celovški areni v Reitschulgasse 4 (med Hišo umetnikov in Mestno hišo) pesmi v slovenščini in nemščini ob spremljavi na kitaro.

Bilčovs: bilanca pouka glasbe

Ko so bilčovski prosvetarji pred skoraj dvema letoma sklepali o resoluciji, ki so jo naslovili na obe kulturni organizaciji — Krščansko kulturno zvezo in Slovensko prosvetno zvezo — ter zahtevali načrtno glasbeno vzgojo naše mladine v obliki tako imenovane „potujoče glasbene šole“, verjetno niso mislili, da bodo tako hitro mogli žeti prve sadove: Zadnjo soboto je SPD Bilka vabilo na zaključni večer glasbenega pouka v Miklavževo dvorano. Po uspešnem štartu v Pliberku je torej Bilčovs drugi kraj, kjer se je načrtno glasbeno šolanje moglo razviti, ta ideja Bilčovščanov pa kaže vidne uspehe tudi že po ostalih krajih v Rožu: glasbeni pouk se vrši tudi že v Ločah, Šentjakobu, Svečah in Šentjanžu.

Pravzaprav je bila publika, ki se je zbrala v Miklavževi dvorani, nekoliko negotova, skoraj nervozna: nastopajoči, ki so prvič morali „coram publico“, torej javno dokazati, kaj so se naučili, glasbeni učitelji, ki gotovo poznajo muke in hibe svojih mladih učencev ter poslušalci — večinoma starši učencev, ki so z napetostjo in ponosom sledili izvajanju obširnega programa. Mladi glasbeniki so znali presenetiti z discipliniranim nastopom, z dobrim obvladanjem inštrumentov ter z marsikaterim „cukrčkom“, s katerim so se že predstavili prvi talenti. Akoravno so mogli s poukom začeti šele v februarju tega leta, so se nastopajoči učenci odlikovali z znanjem, ki ga more posredovati le kompletno šolsko leto! Koši polnih aplavza pozornih poslušalcev niso bili samo izraz priznanja pridnim in navdušenim učencem, marveč tudi izraz zahvale vsem glasbenim pedagogom glasbenih šol iz Jesenic, Radovljice ter Kranja, ki se vsak teden vozijo preko meje na Koroško in tu vršijo pravo pionirsko delo: z glasbeno vzgojo slovenske mladine pa polagajo fundament za kvalitetnejše kultur-

no delovanje; marsikomu pa bodo mogli posredovati dragoceno osnovo za ohranitev narodne zavesti: kulturno zavest!

V tem smislu se je zahvalil tudi predsednik SPD „Bilka“ Gašpar Ogris-Martič; Jožko Hudl, član koordinacijskega odbora za glasbeno šolo, v katerem sta zastopani obe kulturni organizaciji, je povedal, da obišče približno 160 otrok glasbeni pouk, od teh je 50 vpisanih v glasbeno šolo v Bilčov-

Blato: domača kronika

Kakor marsikje, se je vas Blato močno povečala. Število hiš se je po zadnji vojni podvojilo. Predvsem delavci so zidali enostanovanjske hišice. V novejšem času pa so začeli z gradnjo novih hiš tudi kmetje. Prvi si jo je zgradil pd. Pongrac, sledil mu je kmet Prenar, ki se bo še letos vselil vanjo. Nato sta se opogumila sosedna Kjarbic in Figovc, ki tudi že dovršujeta notranjo inštalacijo. Na novo pa sta letos pričela graditi pd. Mlinar-Črčej in Krištan v Spodnji vasi na Blatu. Presledki med Gornjo, Srednjo in Spodnjo vasjo bodo sčasoma z novimi hišami napolnjeni in kmalu bodo govorili, kot nekdanje Ljubljanci, tudi o Blatu — dolgi vasi.

Pa ne samo pridno gradijo, tudi veliko se ženijo. Kot smo že poročali, si je ob pustu poiskal ženo Črčejev Anzej in šel zaenkrat na njen dom v žvabeško faro. Sedaj pa že zidajo pod vodstvom nevestinega očeta-zidarja Kolterja novo hišo v Šmihelu, tik ob železnici.

Pa tudi Krištanov Lekšej ni hotel zaostajati. Ob veliki noči si je zbral družico v Rinkolah pri Bidrihu. Ida Perč je njegova mlada žena. Lekšej je izučeni pečar in polagalec keramičnih tablic, žena pa prodajalka čevljev, oba pa znata

su. Kot največji problem je Hudl označil pomanjkanje učiteljskega kadra na Koroškem ter okorno organizacijo glasbenega pouka, kar hočejo odstraniti s poenostavitvijo administracije. Profesor glasbene šole, ki se je zahvalil v imenu učiteljskega zbora za priznanje s strani društva, pa je izrazil svojo zadovoljstvo nad zanimanjem učencev in staršev, ki prav tako vneto zasledujejo napredovanje svojih otrok.

tudi kmečka dela in bosta lahko pomagala Bidrihovi materi pri kmetovanju.

Tudi drugi Krištanov sin, Anzej Lutnik, je ob binškoštih poskrbel, da nova hiša ne bo ostala prazna. V Humčah si je našel nevesto Nežiko Kosic in se z njo poročil.

Na žalost pa vaščane tarejo tudi bolezni. Štiri od njih so morali

MLADINSKI CENTER NA REBRICI

Počitniški tedni

Od 23. do 29. julija za študente

od 30. julija do 4. avgusta za fante od 10 do 13 let

od 4. do 13. avgusta likovna kolonija za fante in dekleta od 8 do 13 let

od 13. do 18. avgusta za dekleta od 10 do 13 let.

odpeljati z rešilnim avtom v celovško bolnišnico. To so: Krištanov oče Aleš, Obertavčeva mati Helena, Srienčev stric Vinko in Breznikov oče Franc. Hrastov Jurij pa se zdravi na daljnem Dunaju. Vsi so zvesti bralci NT.

Nova številka kulturne revije „Die Brücke“

V nekaj dneh bo izšla nova, 9. številka kulturne revije „DIE BRÜCKE“, ki jo ureja dr. Miriam Raggam-Lindquist. Nova številka je posvečena množičnim občilom, ki v veliki meri vplivajo na splošno mnenje ljudstva.

Uredništvo „Die Brücke“ si je letos zastavilo nalogo, da bo presvetilo koroške razmere na tem področju. V pričujoči številki se prispevki ukvarjajo s koroškimi studiom ORF. Naslednja številka pa bo posvečena tiskarski in založniški dejavnosti na Koroškem.

Prispevki osvetlijo tehnične naprave in delovno metodo koroškega studia ter nakažejo kulturni pomen takšne ustanove.

To je splošna tema, ki jo obravnava 9. številka kulturnega časopisa. Na straneh 1 do 129 najdemo avtorje kot intendanta Ernsta Willnerja, redakterja Heinza Felsbacha, urednika slovenskega oddelka Helmuta Hartmana in dr.

Franceta Vrbinca, pa tudi Boruta Sommereggerja.

Prispevki koroških Slovencev so objavljeni vsi v slovenskem izvirniku in v nemškem prevodu. Na tiskovni konferenci je urednica dr. Miriam Raggam-Lindquist rekla, da se ji zdi dvojezičnost lista in prispevkov samoumevna.

Na nadaljnjih straneh najdemo še akvarele koroškega umetnika Pepa Grabnerja in slike umetnikov Egona Rubina, Elisabethe Kmöllinger, Viktorja Rogyja in Stefana Gyurka.

Pesmi za to številko je prispevala Helga Leberl, ki doslej še ni objavljala.

Objavljen je tudi daljši prispevek o Mariji Ani, hčerki cesarice Marije Terezije; cesaričina hčerka je

živela v Celovcu, kjer je veliko pomagala revežem in bolnikom.

Na straneh 155 do 162 predstavlja dr. Helgard Kraigher grafični opus koroškega umetnika Kraigher-Mlczocka. Posebno zanimive so skice za portrete znanega pisatelja Hermanna Hesseja.

Številko zaključuje prispevek „Galerie Die Brücke“, ki ga je uredila Anna Auer. Anna Auer je predvsem znana kot borka za priznanje fotografije kot izraza umetnosti.

„Die Brücke“ bo dotiskana v nekaj dneh. V prodaji bo od 16. julija naprej v vseh koroških knjigarnah. Posamezni izvod revije stane 60.— šilingov.

Vsekakor priporočljiva številka. Janko Ferk

Robert Gratzer v klubu KDZ

Kulturni odsek Koroške dijaške zveze (KDZ) je v sredo, 4. julija, povabil znanega koroškega avtorja Roberta Gratzerja na literarno branje.

Robert Gratzer, rojen 1948, živi v Celovcu. Avtor je najprej vršil trgovski poklic, preden je s pomočjo večerne mature študiral gospodarstvo in pozneje filozofijo, germanistiko ter zgodovino. Od leta 1969 do leta 1978 je živel v Nemčiji, kjer je — v glavnem med študijem — delal v raznih poklicih; bil je dalj časa urednik literarne lista.

Gratzer objavlja od leta 1975 naprej pesmi, prozo in časnikarska dela. Leta 1978 je bil odlikovan z literarno nagrado Koroške.

Na literarnem branju, ki se ga je udeležilo precejšnje število dijakov, je Gratzer bral iz svoje prve knjige „Heimat bist du großer Söhne“, iz druge knjige „Bestandsaufnahme“, ki bo te dni izšla pri založbi Heyn v Celovcu in satirična dela.

Najbolj je znal Gratzer navdušiti svojo publiko s satiričnimi deli. Pokazal je, da ta način pisanja zelo dobro obvlada, kajti smeh poslušalcev ob in po branju skoraj ni prenehal.

Literat se pa ni zadovoljil samo z branjem, sprožil je diskusijo, v kateri je prišlo nekaj zelo aktualnih tem na tapet. Govorilo se je npr. o „procesu proti umetniku“ (Schleyerjev plakat Linthalerja). Med diskusijo je prišlo do izraza, da je sodnik zavrtel čas za približno 40 let nazaj, ko so znani in veliki slikarji emigrirali iz „rajha“. Živahna je bila tudi diskusija o problemu koroških Slovencev. Gratzer je izrazil mnenje, da je akciji „DVOJEZIČNO JE BOLJE“ zelo naklonjen.

S to priveditvijo je kulturni odsek KDZ hkrati tudi zaključil delovno leto. Misli pa naslednje leto to uspešno pot nadaljevati.

fe

Janko Ferk bral v Šentpavlu

Benediktinska gimnazija v Šentpavlu v Labotski dolini je povabila mladega slovenskega pesnika-pisatelja Janka Ferka na literarno branje. Literarna branja na gimnaziji organizira prof. Karl Helmut Maurer. Uspelo mu je povabiti že število znanih koroških avtorjev obeh narodnosti. Brali so npr. avtorji kot Willi Ruddnigger, Anton Fuchs, Valentin Polanšek, Robert Gratzer, Del Vedernjak, Dolores Vieser... sicer pa se vrsta še nadaljuje.

Janko Ferk je bral iz svoje prve zbirke „hladni ogenj“ in pa iz nove zbirke „samoumevnost nesmisla“, ki jo je skupno izdal z avtorji Maks Domej, Sigi Hobel in Jože Kuess.

Na dvournem literarnem branju se je predstavil — publiko primereno! — le z nemškimi teksti, razložil pa je dijakom tudi tematiko

in verzifikacijo slovenskih misli, tekstov in besednih realizacij.

Da povablja šentpavelska gimnazija literature na branja, ni več institucija, ampak že tradicija — lepa tradicija, zato se vprašamo, zakaj na Slovenski gimnaziji doslej še ni bilo zaslediti takšnih oprijemov. Ravnateljstvo ali pa nekdo izmed angažiranih profesorjev bi lahko povabil literature iz Slovenije in Avstrije. Slovenska gimnazija bi imela še to prednost, da dijakom posreduje dve kulturi. Morda bo kakšna pristojna oseba na gimnaziji razmišljala v to smer.

„Enotnost“: nova številka časopisa

Pred kratkim je izšla nova številka časopisa „EINHEIT/ENOTNOST“, ki se zavzema za pravice manjšin v Avstriji. Časopis izhaja v Celovcu; pričujoča številka je četrta v letu 1979.

Vsebina lista sega od problematike Juž. Tirolske, čez slovensko literarno zgodovino, Kreiskijevo hvalo v lastni zadevi, otvoritev dvojezičnega otroškega vrtca v Šentprimozu, kulturni dom na Radišah, znani film „Vas ob meji“ in do raznih drugih člankov, ki se ukvarjajo s skrbmi in interesi manjšine.

Hvale vredno je dejstvo, da se skuša „ENOTNOST“ zavzeti za vse manjšine, ki živijo v Avstriji — „nomen est omen“.

Mladje 34: kako se dela v kulturi?

„Mladje 33 je bilo očitno dobra številka, ker Naš tednik o njej ni vedel kaj pripomniti“, beremo v novi številki mladja, ki je te dni izšla, med „oteski in opilki“. Sicer tudi nova številka nevarno dosega ravan po prejšnjih številk, vendar nas že omika sili, saj je skorajda polovica prispevkov in publicističnih poizkusov posvečenih Našemu tedniku in Narodnemu svetu, da registriramo, kaj naši na vse in vsakega jezni literarni elitniki „na svitlo dajo“.

Tudi v tej številki je objavljen prozni tekst Florijana Lipuša, Avguštin Malle piše o manjšinski šolski problematiki, dr. Luka Sienčnik nadaljuje razpravo o koroških Slovencih in njihovih pravicah v šolstvu, Del Vedernjak je prispeval pogovor, ki ga je imel z Bernhardom C. Bünkerjem (njegov pogovor smo ponatisnili v številki 26 NT), Ivan Kolmičič zaključuje svoj tekst Brundo. Dunajčan Kuhner, ki je že objavil v mladju, tokrat prispeva krajšo prozo „Sprejem“ (prevedel Florijan Lipuš). Omenjeni prispevki ter Januševe slike in še raz-

mišljanje Mirka Messnerja ob Pluchovem filmu „Vas ob meji“ (in ne „na meji“), bi pravzaprav lahko zadostovali, za vse ostalo pa glej zgoraj. Ob svojstvenem jezikovnem prepiru med našim glavnim urednikom in glavnim urednikom mladja se sicer strinjamo z ugotovitvijo Lipuša, „da imamo vsi dovolj masla na glavi“, vendar ne bi škodovalo, če bi to poglavje manj hektično obravnavali, ne pa takoj drug drugemu predpisovali „kako se v kulturi dela“. Ne morem se pač otresti vtisa, da bi se rad del mladjevcev videl v vlogi „šolmoštra“, ki z dvignjenim palcem pohajkuje naokoli in po mili volji deli ocene, dovoljene temu ali onemu, kje in kdaj sme objavljati, in sploh predpisuje, da se „v kulturi tako ne dela“.

Da ne bo nepotrebnih nespo-rorumov — ob vseh zaslugah, ki jih ima mladje — se tudi za to številko presneto vsiljuje zapis Jožice Čertov, ki bi lahko veljal za vso številko: „Saj tega v resnici nisem hotela. Pa mi je sploh jasno, kaj sem pravzaprav hotela? Ne vem. Se ne vem.“ B. S.

Kočuha: kulturni večer

V četrtek, 5. julija 1979, je priredil kamping Rož v Kočuhi pri Šmarjeti v Rožu „Večer slovenske pesmi in folklorne“. Nastopale so koroške slovenske skupine in amatersko gledališče OKUD „Ivo Lola Ribar“ iz Beograda. Program je povezoval pesnik Valentin Polanšek.

V začetku je navzoče dvojezično pozdravil v imenu družine Wernig in v imenu nastopajočih skupin Valentin Polanšek. Nato je odprl program Obirski ženski oktet z ubranimi koroškimi slovenskimi pesmimi. Popestrili sta program folklorna skupina iz Sel in skupina iz Slovenske gimnazije z jazz-gimnastiko. Selani so zaplesali v originalnih rožanskih nošah pristne koroške narodne plese. Dijakinje Slovenske gimnazije pa so predvajale zelo gibčno in harmonično

gimnastične vaje po jazz-glasbi. Ansambel Hanzija Artača pa je z instrumentalno glasbo in s petjem razveselil občinstvo. Po končanem glasbenem programu je nastopil „teater levo“ s predstavo Rastibudilizovane „Klejbezable“. Program te skupine je bil za vse gledalce nekaj novega. Teater levo ne predvaja klasičnih iger, ampak kratke komade — scene in motive iz vsakdanjega življenja, ki jih podajajo igralci na parodističen in nenavaden način. Za zaključek pa je zaigral za ples ansambel Hanzija Artača.

Program je bil zelo zanimiv in poslušalci in gledalci — gostje iz inozemstva, domačini in slovenski rojaki iz raznih koroških krajev — so nagradili nastopajoče z bučnim aplavzom. Za pijačo in jedačo pa je poskrbel kamping Rož.

KULTURNI VEČER

Prireditelj: SPD „Bilka“ v Bilčovsu

Kraj: Miklavž v Bilčovsu

Čas: sobota, 14. 7. 1979, ob 20. uri

Nastopajo: Sestri Velik, mešani in moški pevski zbor SPD „Bilka“ in ansambel „Veseli vandrovciki“ iz Kanade, ki bo igral tudi za ples

SPD „Rož“ v Šentjakobu v Rožu vabi na

POLETNO NOČ

ki bo v soboto, 28. 7. 1979, ob 20.00 v šotoru za občino v Šentjakobu v Rožu.

Igra znani ansambel „Fantje treh dolin“.

KULTURNI VEČER

Prireditelj: SPD „Danica“ v Šentvidu v Podjuni

Kraj: Vogel v Šentprimozu

Čas: sobota, 14. 7. 1979, ob 20. uri

Spred oblikujeta: Mešani pevski zbor „Danica“ in ansambel „Fantje izpod Obirja“

SPD „Trta“ v Žitari vasi vabi na koncert pod geslom

„S PESMIJO IN PLESOM V POLETJE“

Čas: nedelja, 15. 7. 1979, ob 20. uri

Kraj: pri Rutarju v Žitari vasi

Nastopajo: Moški zbor SPD „Trta“ in Obirski ženski oktet z novim programom pesmi.

Po koncertu bo igral za ples ansambel „Veseli vandrovciki“ iz Kanade. Vabi odbor

Hrvatski ansambel „Lado“ v FS 1

V petek, 20. julija 1979, ob 21.10 uri bo avstrijska televizija (FS 1) oddajala posnetke folklornega ansambla „LADO“, ki jih je posnela meseca marca, ko je ansambel gostoval na Dunaju. Ansambel „LADO“ prihaja iz Zagreba in si je v 20 letih svojega obstoja pridobil že svetovni sloves. Navdušeno je bil sprejet od publike v deželah Evrope, Azije, Afrike in Amerike. Pri nas v Avstriji je gostoval letos na posredovanje Krščanske kulturne zveze, in sicer 29. marca v Mestni hali na Dunaju, 31. marca v Kongresni hiši v Beljaku, 1. aprila pa v Domu glasbe v Celovcu.

KNJIGA TEDNA

„Janko ferk / maks domej / sigi hobel / jože kuess / samoumevnost nesmisla / das selbstverständliche des sinnlosen“

Knjigo sta izdala SLOVENSKI INFORMACIJSKI CENTER (SIC) in KOROŠKA DIJAŠKA ZVEZA (KDZ). Kupite jo lahko v obeh slovenskih knjigarnah v Celovcu. Naročiti jo je možno pri SIC, Viktoringer Ring 26, 9020 Celovec. „samoumevnost nesmisla“ — 120 strani, cena 40.— šilingov.

Koroški Slovenci od 1918 do 1945

(4. nadaljevanje in konec)

dann die Anordnung Himmlers zur Aussiedlung „der etwa 200 slowenischen Familien, die als volks- und staatsfeindlich bekannt sind“. Vom 14. auf den 15. April erfolgte dann in einer „Nacht- und Nebelaktion“ (Aktion W) die erste Aussiedlungswelle, die 171 Familien mit 1097 Personen betraf. Die Ausgesiedelten wurden in Lager nach Franken und Ostbrandenburg verschleppt. In der Folgezeit wurden noch ca. weitere 100 Familien ausgesiedelt. Die rund 6000 ha konfiszieren Bodens wurden überwiegend zur „Ansiedlung bewährter deutscher Menschen“ verwendet. Es waren nicht so sehr die Zentralstellen in Berlin, die diese Politik verfolgten, als vielmehr die Dienststellen in Kärnten selbst. Aus Dokumenten, die nach dem Krieg gefunden wurden, geht hervor, daß eine weit umfassendere Aussiedlung geplant war. An die 50.000 Personen (also auch die „Windischen“ eingeschlossen) sollten in die Südukraine umgesiedelt werden. Der für die Kärntner Slowenen glückliche Verlauf des Krieges mit der Wende in Stalingrad ließ es jedoch nicht dazu kommen.

Die Kärntner Slowenen haben im Widerstand gegen das Naziregime einen ihrer Zahl entsprechend sehr großen Beitrag geleistet. Der erste Widerstand machte sich schon bald nach dem Anschluß bemerkbar. Kärntner Slowenen flohen nach Jugoslawien und schlossen sich dort 1941 der Befreiungsfront (Osvobodilna fronta) an. Schon 1942 kam es zu Aktionen in Kärnten. Insgesamt waren ca. 3500 Partisanen in Südkärnten aktiv, von denen ca. 80% Kärntner Slowenen waren. In ungefähr 600 Aktionen wurden Anschläge auf Verkehrslinien und fahrendes Material, Brandlegungen usw. durchgeführt. Die Partisanen banden zeitweise 15.000 Mann Wehrmacht, lokale Gendarmerie und Polizei und forderten diese zu regulären Kampfhandlungen heraus. In den letzten Monaten des Krieges waren die Karawanken, die Sattnitz und die Saulpe fest in den Händen der Partisanen, die von der einheimischen slowenischen Bevölkerung unterstützt wurden. Damit haben die Kärntner Slowenen ihren Beitrag zum Widerstand gegen die nazistische Beherrschung Österreichs geleistet, worauf sich auch die Vertreter Österreichs bei den Verhandlungen um den Staatsvertrag berufen haben.

V četrtek, 28. junija 1979, je imela lutkovna skupina Koroške dijaške zveze, „lutke mladje“, v gospodinjki šoli v Šentpetru pri Šentjakobu v Rožu svojo 200. predstavo. Lutkarji so uprizorili igro „Volk in kozlički“, s katero so jeseni lanskega leta in letos v igri nastopili v večini koroških dvojezičnih vasi, po Jugoslaviji, v Kanaški dolini, v Trstu in v Gorici.

Dvorana v Šentpetru je bila nabito polna. Publika — predvsem otroci iz otroškega vrtca in učen-

šita jih racji par Ignacij in Amalija, ko volka ob koncu predstave s pomočjo kozličkov, kože in publike spravita v živalski vrt.

Niso bili samo otroci navdušeni nad predstavo, ampak tudi odrasli; gledalci so se zahvalili igralcem za njih trud in prizadevnost z bučnim aplavzom.

ZGODOVINA LUTKOVNE SKUPINE KDZ

Skupina „lutke mladje“ že ob-

bra 1976 so bili lutkarji na seminarju v Dolenjskih Toplicah in se naučili igrice „Rdeča kapica“, s katero so razveselili otroke v sezoni 1976/77. Jeseni 1977 je bil lutkarski seminar v Piranu in lutkarji so uprizorili igrice „Užaljeni medvedek“, s katero so potovali po slovenskih vaseh od novembra 1977 do junija 1978. V zadnji sezoni pa so nastopili v „Volkom in kozlički“. Za to igro so imeli seminar v Ankaranu.

Za predstave pa so važne lutke,



Igralci skupine „lutke mladje“ po 200. predstavi

„Lutke mladje“ KDZ: jezikovna šola najmlajšim

ke gospodinjke šole — je bila navdušena nad pristrčno igrico. To si lahko opazil na žarečih očeh in ob razburjenih vzklilih malih gledalcev.

Nekaj k vsebini: Igrico „Volk in kozlički“ je preuredil po znani nemški pravljici bratov Grimmov „Der Wolf und die sieben Geißlein“ (Volk in sedem kozličkov) Marjan Belina iz Ljubljane. Igra je zdaj bolj primerna za otroke, ker ni več tistih krutih potez nemškega originala. Namesto sedem kozličkov jih je v igri le četrto. Kozlički so ravno tako živahni in poredni kot so to naši najmlajši. Volk kozličkov tudi ne požre; re-

stajajo šest let. Jeseni 1974 so se na pobudo Nužeja Tolmajerja in Krščanske kulturne zveze združili nekateri člani KDZ in so ustanovili lutkarsko skupino. Režiser Tine Varl, ki ga je poslala Zveza kulturnih organizacij iz Slovenije, je vodil lutkarje v očarljivi svet lutk. S polno paro so se vsi vrgli na delo in aprila 1975 so imeli prvo premiero v Marijanišču z igrico „Kozika Lizika“. S to predstavo so potem gostovali v dvojezičnih vaseh na Koroškem. Jeseni pa so imeli osemdnevni seminar v Izoli, kjer so naštudirali lutkovno igro „Meh za smeh“, s katero so igrali v sezoni 1975/76. Začetek septem-

kulise in tehnična oprema. Na pobudo lutkovnega gledališča iz Maribora, ki je za prvo predstavo podarilo lutke naši skupini, in s strokovno pomočjo Brede Varlove so lutkarji kar sami začeli delati lutke in kulise. Tehnično opremo je kupila KKZ, osvetljava pa je podarila ob 100. predstavi Zveza skupnosti otroškega varstva SRS.

V teh letih pa je skupina „LUTKE MLADJE“, ki je nastopala skoraj po vseh dvojezičnih vaseh na Koroškem, v Jugoslaviji, v slovenskem predelu Italije in na Dunaju, žela mnogo uspeha. Da navedemo samo nekaj predstav, ki so bili viški v karieri naših lutkarjev: sodelovanje na kvalifikacijskem področniškem srečanju v Murski Soboti; udeležba pri srečanjih slovenskih lutkarjev v Mariboru in Celju; nastop pri „NAŠI BESEDI“ v Trbovljah, kjer so dobili ZLATO ZNAČKO od Združenja gledaliških skupin Slovenije. Ta priznanja so poklonili našim lutkarjem samo v Jugoslaviji. Ker pa je avstrijska navada, da cenijo umetniško delo svojih ljudi šele potem, ko so znani že v vseh krajih zunaj Avstrije, so tudi delo naših lutkarjev šele letos upoštevali. Lutkarji so bili povabljeni na „22. INTERNATIONALE THEATERTAGE DER JUGEND 1979“, ki so bili od 21. do 24. junija v Šentlambertu (St. Lambrecht) na Štajerskem.

Seveda so se člani skoraj vsako leto menjali, ker so bili po večini maturantje ali jih pa lutkarstvo ni

več veselilo. Veronika Rutar, Anica Zdouc, Lojze Kraut, Janko Pipp, Marjan Jernej, Roland Grilc, Marta Rutar, Nadika Lampichler, Tatjana Zeichen so bili aktivni lutkarji v prvih dveh sezonah. Andrej Mohar, ki je tudi sodeloval, pa je bil vodja skupine. Nato je prevzela skupino Veronika Rutar, ki je vodila lutke od leta 1976 do 1977. Albert Prutej, Helmut Grilc, Emil Krištof, Mili Urank, Pavle Zablatnik, Jože Nedved, Anica Zdouc, Franc Sadnikar in Tatjana Zeichen so igrali v tej sezoni. Ta skupina je predvajala 100. lutkovno predstavo februarja 1977 v Šmihelu pri Pliberku. Pavel Zablatnik vodi skupino zdaj že drugo leto. Člani „lutk mladje“ so bili lansko leto Mili Urank, Gitka Zdouc, Franci Sadnikar, Eva in Fredi Dragašnik, Tatjana Zeichen, Jurij Perč, Andrej Lampichler in Štefan Wutte. Letošnji lutkarji, to so Manuela Frantar, Franci Sadnikar, Štefan Wutte, Beata David, Mili Urank, Irena Verdel in Maks Domej, so pa imeli v četrtek, 28. junija, že 200. predstavo. K velikemu uspehu je tudi doprineslo požrtvovalno delo mentorjev skupine „lutke mladje“. Posebna zahvala velja Nužeju Tolmajerju, ki pomaga lutkarjem že vsa leta pri organizacijskem delu. Veliko zahvalo pa zaslužita režiser Tine Varl in njegova žena Breda, ki sta za vse predstave priredila besedila, izdelala osnutke za lutke in kulise, priskrbela magnetofonske posnetke in imela režijo.

Delo lutkarjev tukaj na dvojezičnem ozemlju je naloga polna odgovornosti in zelo važna. Saj otroci, predšolski in osnovnošolski, do nastopov lutkarjev skoraj niso imeli nobenih kulturnih programov v slovenskem jeziku. Lutkarji so bili pionirji na tem področju in tudi danes so še vedno edino sloven-

ske lutkarsko gledališče na Koroškem. Kljub mnogim težavam je skupina nadaljevala svojo pot.

Upajmo, da bo delo lutkarjev v prihodnosti med koroškimi Slovenci bolj priznано. Želimo jim mnogo uspeha pri nadaljnjem delu.

NASTANEK IN RAZVOJ „ODRA MLADJE“

Pred dvema letoma je med dijaki Slovenske gimnazije na novo zaživelo veselje, da bi ustanovili dramsko skupino, ki bi predvajala predvsem otroške igre. Na spodbudo KKZ je bil ustanovljen „oder mladje“, ki je že prvo leto s „Plešo čim osličkom“ uspešno potoval po Koroški, po Jugoslaviji in Du-

(Dalje na 8. strani)



Pogled za kulise med predstavo „Volk in kozlički“



Lutkarji pri vajah „Rdeče kapice“

Valentin Polanšek

20

Križ s križi

Za 4. februar 1943 je bilo zabeleženo v naštevavanju zavodnih dogodkov:

„Jutranja spominska proslava v počastitev stalingrajskih junakov!“

Prav na moj rojstni dan, moj petnajsti rojstni dan so nas obremenjevali celodnevno z nagovori, s poslušanjem radijskih oddaj, z dodatnim poukom in z neko ihto, ki je povečevala med gotovimi mladinci apatijo. Rajhsmaršalov radijski govor smo morali prepisati v zvezek in tisto pasajo, ko primerja stalingrajske vojake z heroji klasičnih Termofil, se naučiti na pamet za zorno recitacijo.

Ne samo dijaka Hajnija, tudi druge so mrcvarile kaotične misli: Saj ni res, kar poroča folksempfenger (to je bil radijski sprejemnik, s katerim ni bilo mogoče poslušati tujih, se reče sovražnikovih radijskih oddaj), da je celovita VI. armija pod vodstvom generalfeldmaršala Paulusa padla do zadnjega moža...? Ujetniki pri Rusih? Nemci pri Rusih? ... Da bi padla vsa armada?

Prvič pa so čuli v teh februarjskih dnevih 1943 iz lastnih nemških poročil Vrhovnega komanda vermahta o nemških izgubah. Dolej so se širokoustili vedno le o sovražnikovih izgubah. Tako je bilo že prvo leto vojne na Poljskem. Tako 1940 na Danskem, Norveškem — zlasti v Narviku — na Nizozemskem, v Belgiji in na Francoskem. Vedno ista glorijska: Le sovražnikove izgube, sovražnikove izgube...

In tako se je stopnjevalo to še zlasti od 22. junija 1941, ko so Nemci napadli Sovjetsko zvezo. Zdaj pa se je videla očitna poparjenost na obrazih gotovih profakov, posebno prizadet je bil Dirce, kot bi mu kdo ukradel edine zimske čevlje.

Za 15. februar 1942 je bilo zapisano :

Polletna konferenca. 20 gojencev višjih letnikov so vpoklicali k RAD in vermaht. Dijak je vedel, da je med vpoklicanimi bil tudi njegov pegavi kolega, ki ga je prve dni uvajal v dnevni red in zdomsko početje. Za slovo mu je dal svojo peresnico. Dijak jo ima še sedaj med svojimi šolskimi potrebščinami, ki so zadeponirane pri sorodnici tukaj v trgu.

Za 8. marec 1943: Učiteljišniki obišejo film „Rembrandt“. Dijak si je ta film poleg Hiaseljna in Karla dvakrat ogledal. Vsega je premamil. Grenkobno je sočustvoval z razburkano in nazadnje trdo usodo glavnega junaka slikarja Rembrandta z njegovim pravim imenom R. Harmensz van Rijn, ki je živel od leta 1606 do 1669 na Holandskem. Da je igral velikega slikarskega mojstra profilirani filmski igralec Ewald Balsar, v mladi, svojevrstne fantazije polni glavi ni bilo jasnosti.

V naštevavanju zavodnih dogodkov je beležilo za 25. marec 1943 to:

— Skupnostna ura: univerzitetni profesor doktor Krančmajar govori o „naselitvi Oberkraina“ in zvečer v dijaškem domu o „Koroških narečjih.“ Madež je dobila dijakova duša tisti večer, ko je na koncu predavanj začel kuhati svoje še suhoparni Dirce. V kolikor ga je mogel fant razumeti, je bilo iz njegovega zadirčnega širokoustenja sklepati, da je vse nemško. Prišel je podrobno na koroške razmere in da je narečje, ki ga ob Karavankah govorijo še redki Bindišarji, prav tako v skladu koroških nemških narečij. Navedel je primer, kako pove taka Kerntnarica Rosentalarca:

Bom pa na ernerungsamt šla po lebensmitelkartel! Potem je povprašal nekega dijaka iz krške doline, če je kaj razumel. Vprašani je potrdil, Dirce pa ventu zažarel!...

Dijak pa se je stiskal med svojimi sodijaki, ki so kot nalašč zijali ob takih Dirčevih besedičenjih vanj. Od tistega večera dalje so zoprneži v razredu dodali dijaku še eno psovko.

Za 20. april 1943 je pisalo:

Skupnostna ura: „Dijaki musicirajo“ — To pa je bil svojevrsten, edinstven dan. Kajti na ta dan je prerastel dijak vsaj za nekaj časa svojo veliko bojazljivost, jo moral in hotel tudi premagati in spremeniti v očitni uspeh. Bil je namreč z začetniki igralci na klavirju med izbranimi, ki bodo nastopili v drugem nadstropju šole v veliki slavnostni dvorani poleg drugih izbranih dijakov višjih letnikov.

TV AVSTRIJA

1. SPORED

NEDELJA, 15. julija: 15.30 Srečanje v juliju — 17.00 Drevo nosoroga — 17.20 Čarovni svinčnik — 17.30 Cebela Maja — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Ime mi je Ole Uka in sem Mazaj — 19.00 Avstrija v sliki — 19.25 Kristjan v času — 19.30 Čas v sliki s kulturo — 19.50 Šport — 20.15 Jubilar — 21.45 Šport — 21.55 Teletreff — 22.35 Poročila.

PONEDELJEK, 16. julija: 10.30 Vzem, kaj lahko dobiš — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Švicarska družina Robinsonovi — 18.25 ORF danes — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki s kulturo in športom — 20.00 Šport ob ponedeljku — 21.00 Serpico — 21.45 Poročila — 21.50 Šport.

TOREK, 17. julija: 10.30 Srečanje v juliju — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Reptilije — 18.25 ORF danes — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki s kulturo in športom — 20.00 Srečolovci — 20.10 Coralie — 21.20 Panorama — 22.20 Zdravnik in ljuba živina — 23.10 Poročila in šport.

SREDA, 18. julija: 10.30 Pacient — 17.00 Tat na torte — 17.25 Oddaja z mišjo — 18.00 Očetje cunj — 18.25 ORF danes — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki s kulturo in športom — 20.00 Regent brez krone — 21.45 Poročila in šport.

ČETRTEK, 19. julija: 10.30 Regent brez krone — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Prosimo k mizi — 18.25 ORF danes — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki s kulturo in športom — 20.00 Kot je pamet ukazala: Zarotka proti Hitlerju — 21.30 Majhna televizijska igra — 22.00 Poročila in šport.

PETEK, 20. julija: 10.30 Klub seniorjev — 11.00 V belem konju — 17.55 Za lahko noč — 18.00 Muppets-šov — 18.25 ORF danes — 18.30 Mi, družinska oddaja — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki s kulturo in športom — 20.15 Gert Fröbe: „Kot da bi bilo danes...“ — 21.10 Hrvatski narodni ansambel „LADO“ — 21.55 Šport — 22.05 Dvojno življenje gospoda Mittyja — 23.50 Poročila.

SOBOTA, 21. julija: 15.25 Hčerke farmarja — 17.00 Risati, slikati, ustvarjati — 17.30 Pinocchio — 17.55 Za lahko noč — 18.00 400.000 kilometrov in retour — 19.00 Avstrija v sliki — 19.30 Čas v sliki s kulturo — 19.50 Šport — 20.15 Heinz Conrads in njegovi prijatelji na gradu Hetzendorf —

21.40 Šport — 21.55 Vprašanja kristjana — 22.05 Revolucija v Ariconi — 23.35 Poročila.

TV Avstrija 2. spored

NEDELJA, 15. julija: 17.30 Pregled — 18.00 Pustolovščine Marka Pola — 19.45 Dva gospoda Dick in Doof — 20.00 Bazar knjig — 20.15 Tigris (1. del) — 21.45 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 16. julija: 18.25 ORF danes — 18.30 Mesta — 19.05 Trst, posebno mesto — 19.30 Orientacija — 20.00 Zdravnik in ljuba živina — 20.50 Smeh z glasbo — 21.35 Čas v sliki 2 — 22.05 Strah požre duha.

TOREK, 17. julija: 18.25 ORF danes — 18.30 Evropa v 20. stoletju — 19.30 Dekle pade z neba — 20.00 Na poti po Avstriji — 21.00 Dežela in ljudje ob Innu — 22.20 Čas v sliki 2 s kulturo — 22.35 S streho, šarmom in melono.

SREDA, 18. julija: 18.25 ORF danes — 18.30 Pregled — 19.00 Salzburška — 19.30 The Munsters — 20.00 Kviz „rdečo-belo-rdeče“ — 21.30 Čas v sliki 2 s kulturo — 22.05 Trailer.

ČETRTEK, 19. julija: 18.25 ORF danes — 18.30 Brez nagobčnika — 19.30

TV Ljubljana

1. SPORED

NEDELJA, 15. julija: 9.10 Poročila — 9.15 Za nedeljsko dobro jutro: Domači ansambli — 9.45 625 — 10.05 S. Stojanovič: Več kot igra, nadaljevanka — 11.00 Priljubljene zgodbe, 5. del: Robin Hood — 11.25 Mozaik — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — Mroži, dokumentarni film — Poročila — Banja Luka, oddaja iz cikla: Hodoljublje — Zabava vas James Last — Športna poročila — 17.40 Podzemlje, film — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 D. Kovačević: Med nebom in zemljo, nanizanka — 20.45 Severni Slovenci od marčne revolucije do I. svetovne vojne, oddaja iz cikla: Žive naj vsi narodi — 21.20 TV dnevnik — 21.35 Risanka — 21.40 Zabavno-glasbena oddaja — 21.55 Športni pregled.

PONEDELJEK, 16. julija: 18.00 Poročila — 18.05 Vrtec na obisku: Ulovi me — 18.15 Tam, kjer se potika amurški tiger, dokumentarni film — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 I. Stivičič: Istrska

zrite — 18.35 Obzornik — 18.45 Srečanje pihalnih godb v Artičah, I. del — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Srečanje z... — 21.35 V neznano: Kaj verjamemo, 1. del dokumentarnega filma — 22.30 TV dnevnik.

ČETRTEK, 19. julija: 17.40 Poročila — 17.45 Iskanje dragocenosti pod Antarktiko, oddaja iz cikla: Skrivnosti morja — 18.35 Obzornik — 18.45 Zanesenjaki, mladinska nadaljevanka — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Film tedna: Vijoličasti taksi — 22.05 TV dnevnik — 22.20 Kvartet Andreja Arnola.

PETEK, 20. julija: 17.50 Poročila — 17.55 Doživljaji mačka Toše, otroška serija — 18.10 Priljubljene zgodbe, 6. del: Hiawatha — 18.35 Obzornik — 18.45 „Nadigravanje“ — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Jadranska srečanja, prenos iz Crikvenice — 21.25 Junaki serijskega filma — 22.15 TV dnevnik — 22.30 Nočni kino: Dekle in njen fant.

SOBOTA, 21. julija: 17.40 Poročila — 17.45 Tovarišija Petra Grče, mladinski film — 19.05 Naš kraj — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Hišica v najem, TV nanizanka — 20.55 Šarada, film — 22.45 TV dnevnik — 23.00 625.

TV Ljubljana 2. spored

NEDELJA, 15. julija: 15.00 Poletno popoldne — 18.15 TV dnevnik — 18.30 Mladinski film — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Dokumentarna oddaja — 20.50 Včeraj, danes, jutri — 21.10 Celovečerni film.

PONEDELJEK, 16. julija: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Iz pravljice v pravljico — 18.30 Miti in legende — 18.45 Mladi za mlade — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Športna oddaja — 20.35 Dokumentarna oddaja — 21.05 Poročila — 21.15 Celovečerni film.

TOREK, 17. julija: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Pionirski TV studio — 18.45 Narodna glasba — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Festival srbskih gledališč — 22.00 Poročila — 22.10 Znanost — 22.55 Zabavno-glasbena oddaja.

SREDA, 18. julija: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Otroška oddaja — 18.45 Glasbena oddaja — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Iz revolucionarne preteklosti, dokumentarna serija — 20.45 Poročila — 20.55 Izviri.

ČETRTEK, 19. julija: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Otroška oddaja — 18.45 Vabilo na potovanje, kviz — 19.30 TV dnevnik — 20.00 To sem jaz, zabavno-glasbena oddaja — 21.00 Poročila — 21.05 Zabavno-glasbena oddaja —

22.05 Ženski spol — moški spol, dokumentarna serija.

PETEK, 20. julija: 17.40 TV dnevnik v madžarščini — 18.00 TV dnevnik — 18.15 Zaključek festivala otroka v Sibeniku — 18.45 Zabavno-glasbena oddaja — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Zapisi o kulturi nevrščenih — 21.00 Poročila — 21.10 Portreti — 21.40 Glasbeni atelje.

SOBOTA, 21. julija: 16.55 Atletski finale za evropski pokal, prenos iz Karlovaca, s slovenskim komentarem — 18.55 Premor ob glasbi — 19.00 Narodna glasba — 19.30 TV dnevnik — 20.00 175 let prve Srbske vstaje — 21.00 Poročila — 21.10 Feljton.

RTV LJUBLJANA

„Žive naj vsi narodi...“

Druga oddaja te serije bo v nedeljo, 15. 7. 1979, ob 20.40 uri v RTV-Ljubljana.

Ta oddaja je posvečena „severnim“ Slovencem od leta 1848 do prve svetovne vojne. Medtem ko je marčna revolucija leta 1848 prinesla med Slovence idejo o Zedinjeni Sloveniji, je na posledicah prve svetovne vojne prišlo do osamosvojitve slovenskega naroda od velike avstro-ogrske monarhije. V to dobo pade silen kulturno-izobraževalni procvit slovenskega naroda v prid prebujajoči se narodni zavesti na Koroškem, katero spremlja bolj in bolj načrtna germanizacija tega dela slovenskega ozemlja. V tem obdobju se ustanovi v Celovcu Mohorjeva družba, ki je igrala najvažnejšo vlogo na področju izobraževanja in literarnega procvita Slovencev. Škof Anton Martin Slomšek se močno trudi za slovensko šolo in slovensko šolsko knjigo in žanje s svojo nedeljsko šolo lepe uspehe. V tej oddaji se bo prikazala tudi važna vloga Dunaja in Gradca v času avstro-ogrske monarhije in njen vpliv na razvoj slovenske literature in umetnosti, saj je živelo in delalo večje število naših rojakov v teh mestih.

NAŠ TEDNIK izhaja vsak četrtek. Naroča se na naslov: „Naš tednik“, Celovec, Viktringer Ring 26. 9020 Klagenfurt. — Telefon uredništva, oglasnega oddelka in uprave 72565. Naš zastopnik za Jugoslavijo ADIT-DZS, Gradišče 10, 61000 Ljubljana, tel. 22207. Naročnina znaša letno: za tuzemstvo 150.— šil., za Jugoslavijo 200.— din za ostalo inozemstvo 250.— šil. (po zračni pošti 500.— šil.). — Lastnik in izdajatelj: Narodni svet koroških Slovencev — Odgovorni urednik: Nužej Tolmajer, Verovce štev. 2. 9065 Zrelec. — Tiska: Tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu, Viktringer Ring 26.

RADIO CELOVEC SLOVENSKE ODDAJE

NEDELJA, 15. JULIJA: 07.05—07.35 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 16. JULIJA: 14.10—15.00 Celovski radijski dnevnik — Nekoroški zbori — I. Virnik: 80-letnica Božidarja Jakca.

TOREK, 17. JULIJA: 09.30—10.00 Pisani svet — 14.10—15.00 Celovski radijski dnevnik — Šport — Zanimalo vas bo.

Paul in Virginie — 20.00 V belem konju — 21.40 Čas v sliki 2 s kulturo — 22.15 Club 2.

PETEK, 20. julija: 18.00 Orientacija — 18.30 Annot Jacobi — Portret umetnice in pacifistke — 19.30 Traielr — 20.15 Prometni znaki — 21.10 Will Shakespeare — 22.00 Čas v sliki 2 s kulturo in karikaturni tedna — 22.35 Hrovov tov.

SOBOTA, 21. julija: 17.55 ORF danes — 18.00 Kalle Blomquist živi nevarno — 19.30 The Munsters — 19.55 Galerija — 20.15 Poletni teater — 22.00 Jazz v soboto.

SREDA, 18. JULIJA: 14.10—15.00 Celovski radijski dnevnik — Komorna glasba — Koroški kulturni pregled.

ČETRTEK, 19. JULIJA: 14.10—15.00 Celovski radijski dnevnik — „Kdo je za koga?“

PETEK, 20. JULIJA: 14.10—15.00 Celovski radijski dnevnik — Zabavna glasba — Spominjamo se.

SOBOTA, 21. JULIJA: 09.45—10.30 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

rapsodija, drama — 21.35 Kulturne diagonele — 22.15 TV dnevnik.

TOREK, 17. julija: 18.00 Poročila — 18.05 Jugoslovanska folklor: „Vlaho Banovec“ — 18.30 Obzornik — 18.40 Gledališče starih — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 TV dnevnik — 20.00 Aktualna oddaja — 20.45 A. Haley: Korenine, nadaljevanka — 21.30 Iz koncertnih dvoran: Z. Ciglič: Simfonične skice, J. Brahms: Koncert za violino in orkester v d-duru — 22.30 TV dnevnik.

SREDA, 18. julija: 18.00 Poročila — 18.05 Mala čebelica — 18.20 Ne pre-

Klavir ga je očaral že od vsega začetka. Bilo je večkrat, da je sanjal pri svetlem dnevu: Še bolj bom štedil in vse dobrotnike bom naprosil, da mi pomagajo kupiti klavir...!

Klavir je izžareval tudi neko, mladincu doslej neznano, moč samostojnosti. Ob misli na klavir se je počutil ne samo enakovrednega med drugimi pridnimi sodijaki, stremuhi in nadarjenci, temveč tudi še več: da prednjači med sovrstniki. Ta zavest ga je usidrila v novem svetu, mu dajala navdihe za neizrekljive premike v duši in glavi:

So bile le sanje?

So bile polrazvite slutnje o stvariteljski zmogljivosti?

Je bilo stremenje duha k osvoboditvi v umetnosti?

Je bilo kopnenje srca do razjasnitve lepotnih obzorij?

Spomini na tisti dan so edinstveno ohranjeni v dijakovi skrivalnici. Ob njih je rasel in rasel. Ob njih se odpira zanj veliki svet v drugačni luči...

Vse se je tako izbrano začevalo: Mlada profesorica glasbe in zborovskega petja je vodila koncert. Tokrat je uporabljala prijeten glas. Mehkejši.

Ko je bil dijak na vrsti, je naredil tako, kot mu je bilo naročeno pri generalki: Stopil je h klavirju. S pogledom proti zbrani publik. Dvoje sil se je trgalo v grlu: Ena ga je hotela priči zadaviti in stisniti v jok, druga pa ga je navduševala: Pokaži jim!

Profesorica Irmgard je šepetaje obrnila fanta h klavirju. Zraven ga je toplo vprašala:

— Boš igral brez not?

Glavo pokonci

Bo šlo?

Potem se je profesorica oddaljila od klavirja, ko je napovedala, da bo dijak igral Clementijevo sonatino v C-duru.

Dijak je začel. Vsaka tipka je bila kot dobrohotni prstek drage deklice. Vsak klavirjev zvok je bil tako prikupen. Vznemirljivost je splahnela. Na mah. Nekaj je rastlo v srcu. Edinstveno. Prvič. Veličastno je donelo v možganih. Očarljivo se je ovijalo duše... Nebeško!...

Brezhibno je igral do konca.

Aplavz!

Prvič doživlja hribovski fant kaj takega!

O kako lepo je živeti!... Ko bi lahko vselej igral na klavir!!! Ko bi imel...

In to je bilo tik pred velikonočnimi počitnicami, ki so trajale do 2. majnika 1943. Prav s tem klavirskim nastopom pa je ugotovil dijak na sebi: Da mu je potrebno biti veliko sam.

V kronološkem naštevanju je bil 13. maj 1943 izlet za vse učiteljske in učiteljske; prva dva letnika so poslali v Stein (Kamnik), drugi in tretji letnik fantov je šel na Veldes (Bled). Dijakinje pa so se podale v Wald an der Save (Gozd pred Kranjsko goro). Po božičnih počitnicah so prišle v svoj dom, v stari obnovljeni grad Kieselstein, učiteljske, ki so v šolski stavbi zasedle tri razrede v drugem

nadstropju. To je prineslo malce razgibanosti med dijake višjih letnikov. V prvi vrsti pa do ustanovitve večjega mešanega zbora in še izbrane pevske skupine.

O izletu v Kamnik je ostalo dijaku edinole v spominu, da so morali dolgo čakati na odhod vlaka, da so zaman pospraševali v drogeriji po sirupu, biomalzu, dekstopuru ali dekstroenergeni, kar so v Kranju še nekajkrat mogli kupiti, in da jim je vse prezgodaj pošla popotnica...

V kupeju so sedeli tisti dijaki, ki se najlaže znajdejo v vsaki neprijetnosti, okoli Hiasla, ki je baje prebral vse karlmajke in druge rolfortorinke, pa kdosi gavedi kaj še. Vsi njegovi sedežni, klopni, posteljni, mizni in nogometni bližnjaki.

— Dajte mi samo en grizljaj salame, sira in žemlje — pa če je to zaenkrat gola suha kruhova skorjica — in bom vam povedal, kako je bilo z Zakladom v Srebrnem jezeru. Nekdo je res imel še obupno majhen ostanek kruha. Hiasl ga je dobil. Fantovski gobci so ga pospremili s šalami, ko je z igralsko narejenostjo in zabavnimi dovtipi pospravil zadnjo drobtinico. Hiasl se je velikodušno odškodoval in je začel s karlmajevko, da je ni bilo konca do kranjskega kolodvora.

Za 27. maj je bila v šoli inšpekcija, namesto zadnjih učnih ur pa v dvorani v tretjem nadstropju glasbena ura. Dva profesorja sta igrala na klavir. Dijak se je zdrevil do sprednje klopi in se stisnil na vogalu k nekemu tretjeletniku.

(Dalje prihodnjič)

Rožek: primicija M. Schusterja

V brezdvomno največji in najznamenitejši praznik rožeške fare po drugi svetovni vojni se je razvila prva sveta maša Marijana Schusterja pretekli konec tedna. Marijan Schuster izhaja iz znane Postranjakove in Stickrove družine in je po zaključku državne gimnazije za Slovence v Celovcu šel študirat teologijo v Salzburg. Letos je ta študij zaključil tudi z magisterijem.

Priprave za ta izredni red so tekle pod patronanco sorodnikov novomašnika vse tja do sobote zvečer, do sprejema novomašnika. Pred župniščem so se tokrat zbrali predvsem domačini (pa tudi nekaj tujih obrazov je bilo videti) da pozdravijo po več kot 40 letih spet svojega novomašnika. Nastopil je seveda v prvi vrsti domači cerkveni pevski zbor pod vodstvom novomašnikovega brata Aleksa, nastopili so tudi športniki, gasilci in nemški pevski zbor iz Rožeka. Poklonili so se novomašniku vsak po svoje — eden z nagovorom, drugi z darilom, tretji s šopkom rožic. Recitaciji v obeh deželnih jezikih sta bili zelo lepi, toda zaradi pomanjkanja ozvočitve jih je — kot tudi več ali manj ostale govore — slišal samo novomašnik sam. Je pa tudi prav, saj so bile le njemu namenjene.

Pozdrav se je nadaljeval v farni cerkvi z mašo, v kateri je pridigar, mag. Hanzej Olip, provizor v Šmarjeti, osredotočil svoja izvajanja na spreobrnitev in spravo, kajti „najmanj tako važno kot govoriti o novomašniku in duhovništvu na splošno, je govoriti o spreobrnjenju posameznika in fare in o spravi.“ „Sicer bo nova maša v Rožeku le nekaj zunanjega, manifest brez notranjosti in brez srca.“

V nemščini je pridigar povedal dobesedno tole: „Einer meiner Zöglinge...“ „Eden od mojih šolarjev in gojencev v internatu, v katerem sem deloval, se je razkačen izrazil o farizejski držbi prebivalcev njegove domače občine: grede vsako nedeljo k maši, navadno tudi k obhajilu, komaj pa so spet zunaj cerkve, pa se kregajo kot poprej. Kakšen smisel ima vse to, če se v njihovem vsakdanjem življenju ničesar ne spremeni? Je imel fant neprav? Razprti je in prepri, sla po samem sebi in lakomnost so se naselili tudi v srcih tistih, ki se radi izkazujejo za kristjane ter trkajo na njihove pravice.“

Kdor odpira naše dnevnik, si lahko napravi sliko, kolikokrat napravijo ljudje ovadbo pri sodišču, samo da bi doživeli, kako se bo sta njihova poškodovana čast in ugled zopet popravila. S tako potjo zapiramo drug pred drugim vrata in nihče ne najde pristopa k drugemu. Ta nesoglasja pa ne ostanejo omenjena le na poedince. Takoj ko so okuženi celi narodi in skupine od tega, se začne pekel. Začno napraviti odgovornega za to sistem, oblastnike in jih hočejo odstraniti. Od drugih struktur si obetajo rešitev. Kar potem pride, je vojna. Potem ni možno ustvariti mostove, po katerih bi se dalo hoditi med strankami in verami, med narodi in tudi ne med obema narodoma v deželi. Kjer ni odpuščanja in sprave, sožitje med ljudmi ni mogoče, prav tako ne sožitje med narodi, družinami, različnimi jeziki. Treba je ustvariti mostišča ljubezni in odpuščanja, katerih fundamenti imajo nosilno bazo. To se pravi, globoko v zemljo lastnega srca. Če nastanejo razpoke v hiši osebnega ali skupnega življenja, potem ne pomaga, če jih prelepimo s tapeto. Sprava je možna samo od srca, od notranjosti človeka. Ljubezne se dela vedno manjšo kakor ostalo, v ljubezni je člo-

vek skromen in ponižen. Tistemu, ki mi je napravil krivico, moram pustiti čutiti, da sem mu odpustil, še preden da je prosil odpuščanja. Šele s tem mu dam možnost, da išče in najde pot do mene. Odpustiti drug drugemu pa vsebuje tudi pripravljenost, drug drugega sprejeti z vsemi mejami in napakami. Reči „da“ k tej konkretni osebi. Recimo vsi tukaj „da“ k drugemu, nismo breme drugega brez razlike stanu, poklica, pozicije, svetovnega nazora, politične usmeritve, veroizpovedi ali jezika. Vzemimo resno sožitje, toleranco, spravo, kajti že mnogokrat so te besede v preteklosti „bile postavljene na laž, v prihodnosti naj bo bolje. Naj bi primicija prispevala majhen delež k temu!“

SLOVO OD DOMA

Dan navrh, v nedeljo, se je zopet zbrala velika množica ljudi ob domači hiši Marijana Schusterja v Rožeku. Po svečanem slovesu od doma se je v hipu izoblikovala dolga procesija z novomašnikom v sredini, ki se je začela pomikati proti oltarju na prostem, ki so ga bili postavili v čudovitem starodavnem drevoredu grada Liechtenstein. Trume in trume vernikov in drugih gostov so se valile na kraj dogajanja, da ni hotelo biti konca. Nabralo se jih je nekaj tisoč, ki so zelo disciplinirano sledili obredom. Pri maši je pel domači cerkveni zbor, ki so ga malo ojačili pevci iz sosednega Šentjakoba, na orglah je igral prof. dr. Anton Feinig, za izvrstno ozvočitev je preskrbel Miha Zablatnik. Pridigar je bil tokrat dr. Andrej Kajžnik (doma iz Svaten pri Šentjakobu). Med drugim je povedal v svoji pridigi, ki je našla močan odmev pri slušateljih, sledeče: „... Dragi prijatelji! Vprašam: Ali bo mogel človek prenesti smrt Boga v nedogled? To je danes pereče vprašanje, da preživimo.“

Stojimo ob velikem preobratu. Svet se je razdril; smo v nevarnosti, da bi se zgubili v življenjskem labirintu.

Postati moramo ponovno kričarji: kje je neki, ki nas nosi; neki, ki nas dovede do čistega studenca? Ta studenec nam je znan. Človek sam vsega morja ne more izpiti. Ta vrelec nam je znan. Kdor hoče dospeti do vrelca, je prisiljen, da plava proti toku. Edino to gibanje je možno.

Ali poznamo plavalce proti toku? Kdor v obupu upa, je nekdo izmed tistih. Kdor kljub temu reče „da“ k celoti, je nekdo izmed tistih. Prepričan sem, da so ravno takšni ljudje pristni. Pristni zato, ker v nedogled nobenemu ni moč živeti ta „ne“. Človek je tako ustvarjen, da ga končno le pritrdilo izpopolni. V slehernem razkolu smejo upajoči reči „da“. Ne smejo dvomiti, da je voda življenja. Poznam ljudi, ki so pili od vode in so postali studenci za druge.

Kdor je svojo oporo našel, jo tudi lahko daje. Ne samo slabotne, potikajoče se duše potrebujejo opore, vsak — tudi močni — se mora opreti...“

Svojo pridigo je dr. Kajžnik zaključil z naslednjo mislijo: „Morajo biti ljudje, ki nosijo, da je življenje znosno. Morajo biti ljudje, ki nosijo, da se ljudje med seboj prenesejo.“

Vsi vabljeni so se po obredu odzvali povabilu v Šentpeter, kjer so marljive sestre pripravile pojedino. Potrpežljivo so stregle s pomočjo večjega števila prostovoljk in prostovoljcev tako dobro, da je imel fotograf pravnice težave, ko je vabil zbrano družino na običajno slikanje.

Novomašniku želimo obilo zadovoljstva in sreče pri življenjskem delu in ob poklicu.

F. K.

P. S.: Krščanska kulturna zveza je izdala ob priliki primicije Marijana Schusterja ponatis knjige: Stefan Singer, Kultur- und Kirchengeschichte des oberen Rosentales.



Jubilejna predstava „odra mladje“ KDZ na skednju (zgornji sliki); prva generacija kulturne skupine KDZ (spodaj)

Oder mladje KDZ: 50. predstava

(Nadaljevanje s 6. str.)

naju. Igralci so dobili številna priznanja, predvsem v Jugoslaviji; to jim je dalo poguma, da so nadaljevali z delom. Kader je ostal skoraj isti, le nekaj igralcev se je še pridružil. V Ankaranu v Sloveniji so se seznanili z novim režiserjem Francijem Končanom in z novo igro „Hiša tete Barbare“. Z režiserjem so iskali novo pot predvajanja igre in so kar se tiče konsumacije in scenerije šli po poteh, novih za Koroško. Uspeh te igre jim je dal prav. Nastopali so po koroških vaseh, bili so tudi v Jugoslaviji in v Italiji. Šele letos je Avstrija javno priznala delo skupine s tem, da je „oder mladje“ zastopal Avstrijsko državo skupno s skupino „Theater im Keller“ iz Gradca, na beograjskem festivalu „Bifet LEVO“. Dobili so tam priznanje za najboljšo „komunikacijo s publiko“. Temu vabilu je sledilo še število drugih in tako je skupina nastopila letos ob „Spektrumu“ v Beljaku. Nekateri člani pa so bili povabljeni ob „Tednu mladinske igre“ v avstrijsko Radgono (Radkersburg), da bi si ogledali predstave drugih skupin in se lahko tudi marsikaj naučili.

Zadnje leto je bilo za „oder mladje“ zelo uspešno. Žalostno pa je, da se slovenski funkcionarji spomnijo skupine le tedaj, če so na kakšnem politično važnem srečanju ali pa če potrebujejo pri raznih pogovorih primer uspešnega kulturnega delovanja.

K razvoju „odra mladja“ pa so doprinesle svoj delež KKZ, ki je skupino podpirala s finančnimi sredstvi in jim pomagala pri organizacijskem delu, ter Zveza kultur-

nih organizacij iz Ljubljane, ki je nudila dramski skupini strokovno pomoč in jim omogočila izobraževalni seminar. Velika hvala pa velja tudi režiserju Franciju Končanu, ki je vodil režijo in igralcem vedno stal ob strani z nasveti. Brez teh mentorjev „oder mladje“ ne bi mogel tako uspešno delovati. Igralcem dramske skupine „oder mladje“ želimo tudi v bodoče vse najboljše in veliko uspehov.

50. PREDSTAVA „ODRA MLADJE“

V četrtek, 3. julija, je uprizorila amaterska gledališka skupina KDZ „oder mladje“ v Ziljski Bistrici svojo 50. predstavo. Ta je bila precej nenavadnega značaja. Kot oder in dvorana je služil stari župnijski skedenj, v katerem so bili še shranjeni kmetijski stroji in orodja. Oder je bil v sredini gumna, gledalci pa so sedeli na provizoričnih klopih, na vozovih, v senu in v koleslju v polkrogu okoli odra. Povezava z občinstvom je bila tako neposredna, kajti pri navadnih odrih je le še vedno neka zapora med igralci in gledalci. To je bilo za skupino nekaj novega in zato se je morala šele prilagoditi novim razmeram, kar ji je tudi dobro uspelo. Včasih so izbruhnili igralci s publiko vred v bučen smeh; to pa je predstavo le še popestrilo.

Nastop je bil zelo uspešen in gledalci, otroci, študenti, odrasli in celo starejši ljudje, so bili izredno navdušeni nad igro, saj je morala skupina obljubiti domači publiko, da bo z novo igro spet gostovala v Ziljski Bistrici.



Kotmara vas: izlet na Bleščečo

„Gori, gori na planine...“ je zapel goriški slavček Simon Gregorčič, ko se mu je v ravnini Vipavske doline stožilo po domačem gorskem svetu. Po planinah se je stožilo tudi Kotmirčanom in zato je SPD „Gorjanci“ privedlo zadnjo nedeljo, 8. julija 1979, izlet na Bleščečo. Večina jo je ucvrla v

gore takoj po prvi sveti maši, nekateri pa so se peljali v Rožek na novo mašo in se šele potem povzpeli proti koči nad Arihovo pečjo.

V prekrasnem gorskem svetu se je zbrala sproščena družina in se skušala spočiti od naporov, ki jih nudi ravninska civilizacija. Med udeleženci je bilo cel kup otrok, najmlajši, Andrejček, je pred kratkim dopolnil šele deveti mesec svoje zemeljske poti. Bil je živčava, da se je kar tako treslo. Kris Muri in Simona Iskra sta zaigrala tudi prizorček o Cicibanu in čebeli. Nekaterim najbolj vztrajnim pa vzpon na Bleščečo še ni zadostoval. Šli so si ogledat razvaline partizanskega bunkerja pod Arihovo pečjo. 9. februarja 1945 je tam padlo v boju proti nacistom osem partizanov. Preprost lesen križ spominja na krvavi dogodek pred 34 leti.

„Gora ni nora, tisti je nor, ki gre gor!“ si je mislil marsikdo, ko se je zbralo in zdvijalo neurje. A ne grom ne tresk, ne dež ne toča ne mrzli vihar niso mogli zdrobiti dobre volje. Znova je prisijalo sonce in se smejalo tistim močnjakom, ki so zagrabili vsak za konec podveznice in vlekli za stavo.

Toda, kot mine vse, če je prijetno, še hitreje, tako se je tudi nedelja nagnila h kraju, a ostali bodo lepi, veseli spomini.

SELE — NOVA MAŠA DVEH FILIPINCEV

- V nedeljo, 1. julija, sta darovala v Selah svojo prvo sveto mašo dva novomašnika s Filipinov, Ceferin Ledesma in Leonardo Ochoa. Prvega so podpirali za časa študija selski otroci, drugega pa Lukanova družina. Za duhovnika sta bila posvečena letos na Veliki četrtek v cerkvi božjega groba v Jeruzalemu.
- Že v soboto zvečer se je zbralo veliko število vernikov k sprejemu novomašnikov. V nedeljo pa je bila cerkev nabito polna.
- Prišli so verniki iz domače in drugih far, da bi prisostvovali slovesnosti nove maše, ki sta jo darovala novomašnika ob somaševanju domačega provizorja Ivana Matka. Za prazničen okvir je poskrbel domači pevski zbor. Po sv. maši je bila še procesija, kajti ta dan praznujejo v Selah Sv. Urha, farnega patrona.